

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİM BAŞARISINA AİLE
İÇİ İLETİŞİMİN ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat Torun DEMİR
(Y1412.260013)

İlköğretim Ana Bilim Dalı
İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Candemir DOĞAN

Mart , 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı V1412.260013 numaralı öğrencisi Murat Torun DEMİR'in "İLKÖĞRETİM 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİM BAŞARISINA AİLE İÇİ İLETİŞİMİN ETKİLERİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 16.01.2018 tarih ve 2018/03 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından *Ayhan* ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak *KABUL* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :16/03/2018

1)Tez Danışmanı: Prof. Dr. Candemir DOĞAN

2) Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üys. Etem LEVENT

3) Jüri Üyesi : Prof. Dr. Midrabi Çihaugir DOĞAN

Not: Öğrencinin Tez savunmasında Başarılı olması halinde bu form imzalanacaktır. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Başarısına Aile İçi İletişimin Etkileri” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../03/2018..)

Murat Torun DEMİR

Aileme,

ÖNSÖZ

Toplumun en küçük ve en temel birimi olan aile, öğrenmelerin gerçekleştiği ilk sosyal yapıdır. Çocuklar burada elde edecekleri kazanımlar sayesinde geleceklerinin temellerini atmış olurlar. Atacakları bu temel hayatlarını inşa etmede rol oynayan önemli bir etken olarak karşılıklarına çıkacaktır. Bu nedenle çocukların ailelerine, arkadaş gruplarına, topluma ve okula karşı olan sorumlulukları, ebeveynler ile çocuklar arasında ki etkili bir iletişime bağlıdır.

Etkili bir iletişim, aile üyelerinin karşılıklı olarak düşüncelerini ve duygularını kısacası birbirlerini anlamalarını sağlar. İşbirliği, yardımlaşma ve dayanışma gibi olumlu davranışların ortaya çıkmasına yol açar. Çocukların kendilerini daha iyi ifade edebilme ortamının oluşmasına neden olur.

İletişim sürecinin verimli bir şekilde gerçekleştiği aile ortamında çocuklar düşünme, düşünce ve duygularını rahat bir şekilde açıklama özgürlüğü ve alışkanlığı kazanıp, kişilik gelişim sürecini de olumlu yönde devam ettirmiş olurlar.

İletişim verimli geçmediği bir ortamda, çocukların gelişimi engellenir. Özgürce düşünemeyen ve düşündüğünü ifade edemeyen bağımlı bir birey olurlar. Bahsettiğimiz olumlu ve olumsuz iletişimin etkileri göz önünde bulundurulduğunda aile bireyleri arasında ki etkili bir iletişimin kurulmasının ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Aile düzeninin doğru bir şekilde işlenmesi için aile içi iletişimin etkili bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Buna öncülük eden anne ve babalar sorumluluklarının farkında olup bu işleyişin düzenli sağlanması adına gerekli olan tüm bilgi ve becerileri edinmeleri gerekmektedir. İletişimin olumlu yönde sürdürüldüğü aile ortamında ilişkiler istenilen düzeye çıkar. Bu da sevgi ve saygının yani mutlu bir aile ortamının oluşmasını sağlamaktadır.

Sosyal bir varlık olan insan yaşadığı olaylar karşısında çeşitli duygular edinir. Bu duygular bir işyerinde, mahallede, markette, toplu taşıma araçlarında, okulda, bahçede vb. yerlerde ortaya çıkabilir. Kontrol altına alınamayan duygular, kişiye ve çevresine zarar verir. Ev ortamında çocuğun bir isteğini uygunsuz kelimelerle geri çeviren ebeveyn, çocuğun hırçınlaşmasına neden olur. Bu hırçınlaşma eğitim kurumu olan okul, sınıf, öğretmen ve arkadaşlarına da yansıtacaktır. Böyle bir durum çocuğun eğitim başarısını olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenle her birey kendi sorumluluğunu bilip, üzerine düşen görevi yerine getirmelidir. Özellikle kişiler arası iletişim yoksunluğu büyük problemler arz etmektedir. Hele ki bu problem ailede baş gösteriyorsa!

Çocuklar kendilerini değerli gördükleri ve hissettikleri bir aile ortamında çok daha mutlu bir şekilde varlıklarını devam ettirmektedir. Özellikle buldukları yaş dönemleri itibarıyla çevrelerinde olup bitenleri sorular sorarak öğrenmeye çalışırlar. Bu aşamada aile bireyleri özellikle de anne ve babalar önemli rol oynamaktadır. Sorulan sorular uygun bir iletişimle karşılık bulduğunda öğrenme sağlıklı bir şekilde gerçekleşmiş olur. Ancak sorulan sorular karşısında çocuk itilip kakılıp veyahut baştan savma yöntemle verilen cevaplar çocuğun dünyasında tamir edilmesi çok zor yaralar açmaktadır.

Tezin I. bölümünde problem durumuna, alt problemlere, amaca, öneme, sınırlılıklara ve sayıtlılara yer verilmiştir. II. bölümde ise yöntem, evren, örneklem, veri toplama aracı ve veri toplama aracının uygulanması hakkında bilgilere, III. bölümde iletişime, IV. bölümde aileye yer verilmiştir. Araştırmanın VI. bölümünde ise uygulanan ölçekten elde edilen bulgulara, VII. bölümde ise bulgulardan çıkan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmamı yürüttüğüm süre boyunca desteğini esirgemeyen tez danışman hocam sayın Prof. Dr. Candemir DOĞAN'a; ayrıca ölçüğümü uyguladığım okullarda yer alan öğretmenlere ve öğrencilere sonsuz teşekkür ediyorum.

Mart, 2018

Murat Torun DEMİR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xiii
1 GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	1
1.2 Araştırmanın Problemleri	1
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Sayıtlar	4
1.5 Sınırlılıklar.....	5
1.6 Tanımlar	5
2 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	7
2.1 Araştırma Modeli.....	7
2.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	7
2.3 Veri Toplama Aracı.....	7
2.4 “Aile Tutum Ölçeği” Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	8
2.4.1 Geçerlik.....	8
2.4.1.1 İçerik Geçerliği.....	8
2.4.1.2 Yapı Geçerliği.....	9
2.5 Verilerin Toplanması.....	9
2.6 Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi.....	10
2.7 İlgili Araştırmalar	10
3 İLETİŞİM.....	11
3.1 İletişim Nedir.....	11
3.2 İletişim Unsurları.....	14
3.2.1 Gönderici.....	14
3.2.2 Mesaj.....	15
3.2.3 Alıcı.....	16
3.3 İletişimin Tarihçesi.....	17
3.3.1 Evrimci Görüş	18
3.3.2 Dini Görüş.....	18
3.3.3 Bilimsel Görüş	19
3.4 İletişim Çeşitleri	19
3.4.1 Sözlü İletişim	20
3.4.2 Sözsüz İletişim	20
3.4.3 Yazılı İletişim.....	21
3.5 İnsan ve İletişim	21
3.6 Dil ve İletişim	23
3.6.1 Dilin Ortaya Çıkışı İle İlgili Kuramlar.....	23

3.6.1.1	Dini Görüş.....	24
3.6.1.2	Spekülatif Teori.....	24
3.6.1.3	Kültürel/Antropolojik Teori.....	24
3.6.1.4	Empirist Teori	25
3.6.1.5	Rasyonalist Teori	25
3.6.1.6	Evrimsel/Biyolojik Teori	25
4	AİLE.....	26
4.1	Ebeveyn ve Çocuk İletişimi.....	26
4.2	Anne ve Baba Tutumları	29
4.2.1	Otoriter Tutum	29
4.2.2	Gevşek Tutum	29
4.2.3	Kararsız Tutum.....	30
4.2.4	Koruyucu Tutum	30
4.2.5	İlgisiz Tutum	30
4.2.6	Güven Verici Tutum	31
4.3	İletişim Engelleri	31
4.3.1	Emir Verme ve Yönlendirme	32
4.3.2	Uyarma ve Gözdağı Verme.....	32
4.3.3	Ahlâk Dersi Verme	32
4.3.4	Onun Yerine Karar Verme	32
4.3.5	Öğretme ve Mantıklı Düşünceler Önerme	33
4.3.6	Yargılama, Suçlama ve Aynı Düşünce Olmama.....	33
4.3.7	Ad Takma ve Alay Etme.....	34
4.3.8	Olayı Küçümseme.....	34
4.3.9	Soru Sorma, Sınama ve Sorgulama.....	34
4.3.10	Oyalama ve Konuyu Saptırma	34
4.3.11	Yorumlama ve Analiz Etme.....	35
4.4	Olumlu İletişim ve Çocuk	35
4.5	Olumsuz İletişim ve Çocuk	36
4.6	Aile İçi Olumlu İletişimin Çocuğun Eğitim Başarısına Etkileri	37
4.7	Aile İçi Olumsuz İletişimin Çocuğun Eğitim Başarısına Etkileri	38
5	BULGULAR.....	40
5.1	Betimsel Bulgular	40
5.2	Verilerin Analizinde Kullanılan İstatistiksel Teknikler	42
5.3	Bulgular	43
6	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	55
6.1	Sonuçlar	55
6.2	Öneriler.....	56
	KAYNAKLAR	58
	EKLER.....	61
	ÖZGEÇMİŞ.....	66

KISALTMALAR

SPSS	:İstatistik Programı (Statistical Packageforthe Social Scienses)
ÖLÇ.	:Ölçek
İ.O	:İlkokulu
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
VIF	:Varyans Artış Faktör

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 5.1: Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Betimsel Bilgiler	40
Çizelge 5.2: Araştırmaya Dahil Edilen Okullarda Öğrenim Gören Öğrencilerin Dağılımı.....	41
Çizelge 5.3: Karşılaştırma Grupları ve Kullanılan Analiz Teknikleri	43
Çizelge 5.4: Aile Değerlendirme Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Değerler	44
Çizelge 5.5: Aile Değerlendirme Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	46
Çizelge 5.6: Aile Değerlendirme Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Akademik Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması	47
Çizelge 5.7: Aile Değerlendirme Ölçeğinden Elde Edilen Puanlar ile Akademik Ortalama Puanları Arasındaki İlişkilere Ait Pearson Korelasyon Katsayıları	49
Çizelge 5.8: Aile Değerlendirme Ölçeği Boyutlarının Akademik Başarı Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	51
Çizelge 5.9: Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	52

İLKÖĞRETİM 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİM BAŞARISINA AİLE İÇİ İLETİŞİMİN ETKİLERİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet ilkokullarında bulunan 4. Sınıf öğrencilerinin ölçek sonuçlarından yararlanarak, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin eğitim başarısına aile içi iletişimin etkilerini ve çeşitli değişkenler açısından aile tutum ölçeği alt faktörleri değerlendirilmiştir.

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan 13 devlet okulunda yer ilkokul 4. Sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini bu okullar içerisinden seçilen 319 öğrenciyi kapsamaktadır. Veri toplama aracı olarak, Prof. Dr. Işıl Bulut'un hazırladığı "Aile Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler toplandıktan sonra SPSS 22.0 programı ile analiz edilmiştir. Toplanan bilgiler bilgisayar ortamına aktarılarak yanıt olarak "Aynen Katılıyorum" seçeneği bir(1) puan, "Büyük Ölçüde Katılıyorum" iki (2) puan, "Biraz Katılıyorum" üç (3) puan, "Hiç Katılmıyorum" dört (4) puan olarak değerlendirilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda araştırmaya katılan kız öğrencilerin oranının %53, erkek öğrencilerin oranının ise %47 olduğu anlaşılmaktadır. Akademik ortalaması 70 ve altı olan öğrencilerin oranı %26,6; 70-80 arası olan öğrencilerin oranı %18,5; 80-90 arası olan öğrencilerin oranı %32,3 ve 90 ve üzeri olan öğrencilerin oranı ise %22,6'dır.

100. Yıl ilkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %4,1; Bekir Sami Dedeoğlu İlkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %5,6; Gaziosmanpaşa Fevzi Çakmak İlkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %8,8; Gaziosmanpaşa Aliya İzzet Begoviç İlkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %10; Gaziosmanpaşa Karlı Tepe İlkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %9,7; Gaziosmanpaşa Preveze İlkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %7,5; Gaziosmanpaşa Selahattin Eyyubi İlkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %7,2; Gaziosmanpaşa Şükrü Yemenci İlkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %8,5; Gaziosmanpaşa Yenimahalle İlkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %8,5; Gaziosmanpaşa Mithat Paşa İlkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %12,5 ve Havuz Başı Atilla Baykal İlkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı ise %4,4'tür.

Araştırmanın amacı doğrultusunda Aile Değerlendirme Ölçeğinde elde edilen puanlar ve akademik not ortalamaları arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda Aile Değerlendirme Ölçeği boyutlarının akademik başarı üzerindeki etkisini belirlemek için; Aile Değerlendirme Ölçeği boyutları (bağımsız değişken) ile akademik puan ortalamaları (bağımlı değişken) arasında basit doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutu puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Ancak öğrencilerin gereken ilgiyi gösterebilme boyutu puan ortalaması cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Erkek öğrencilerin gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi algılarının daha sağlıklı olduğu anlaşılmıştır.

Öğrencilerin; problem çözme, gereken ilgiyi gösterebilme ve davranış kontrolü boyutu puan ortalamalarının akademik puan ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Ancak öğrencilerin; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme ve genel fonksiyonlar boyutu puan ortalamalarının akademik puan ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, akademik ortalaması “70 ve altı” olan öğrencilerin; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algıları, akademik ortalaması “80-90 arası” ve “90 ve üzeri” olan öğrencilerininkine göre daha sağlıklıdır.

Öğrencilerin; akademik puan ortalamaları ile problem çözme ve gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamsız ilişkilerin bulunduğu anlaşılmıştır. Diğer yandan, öğrencilerin; akademik puan ortalamaları ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik sağlıklı aile işlevi algıları arttıkça, akademik puan ortalamaları da artış göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Aile, Akademik Puan, Eğitim Başarısı, İletişim, Öğrenci*

THE EFFECTS OF FAMILY COMMUNICATION ON THE EDUCATIONAL SUCCESS OF PRIMARY SCHOOL GRADE 4 STUDENTS

ABSTRACT

The aim of this research was to make use of the scale results of the 4th grade students in state primary schools affiliated to the Ministry of National Education in Gaziosmanpaşa district of Istanbul province; the effects of intra-family communication on the educational success of the 4th grade primary school students and sub-factors of the family attitude scale in terms of various variables were evaluated.

The universe of the research is located in 13 state schools located in the province of Gaziosmanpaşa in the province of Istanbul. The survey sample included 319 students selected from these schools. As a data collection tool, Prof. Dr. "Family Attitude Scale" prepared by Işıl Bulut was used.

The data were collected and analyzed with the SPSS 22.0 program. The collected information is transferred to the computer environment and the answer is given as "I Participate in the exact same way" option (1), "Participate in the Large Scale", "2", "Partially Participate", "3", Do not participate 'four (4) points.

The rate of the students who his/her average 70 and below average 70 is %26.6, the rate of the students who his/her average between 70 and 80 is %18.5, the rate of the student who his/her average between 80 and 90 is %32.3 and the rate of the student who his/her average 90 and up the average 90 is %22.6.

The rate of the students who attend from 100. Yıl School Primary is % 4,1; the rate of the students who attend from Bekir Sami Dedeoğlu School Primary is % 5,6; the rate of the students who attend from Gaziosmanpaşa Fevzi Çakmak School Primary is % 8,8; the rate of the students who attend from Gaziosmanpaşa Aliya izzet Begoviç School Primary is % 10; the rate of the students who attend from Gaziosmanpaşa Karlı Tepe School Primary is % 9,7; the rate of the students who attend from Gaziosmanpaşa Preveze School Primary is % 7,5; the rate of the students who attend from Gaziosmanpaşa Selahattin Eyyubi School Primary is % 7,2; the rate of the students who attend from Gaziosmanpaşa Fevzi Çakmak School Primary is % 8,8; the rate of the students who attend from Gaziosmanpaşa Şükrü Yemenici School Primary is % 8,5; the rate of the students who attend from Gaziosmanpaşa Yeni Mahalle School Primary is % 8,5; the rate of the students who attend from Gaziosmanpaşa Mithat Paşa School Primary is % 12,5; the rate of the students who attend from Gaziosmanpaşa havuz Başı Atilla Baykal School Primary is % 4,4.

Pearson Correlation analysis was used to examine the relationship between the scores obtained in the Family Assessment Questionnaire and the academic grade points in line with the purpose of the research.

In order to determine the effect of the Family Assesment Scale dimensions on the academic achievement in the aim of the research; a simple linear regression

analysis was performed between the Family Assessment Scale dimensions (independent variable) and academic point averages (dependent variable).

In the direction of the researcher, problem solving, communication, role, emotional response, behavioral control and general functioning dimensions did not show any significant difference according to sex. However, the average score of the students showed a significant difference according to the sex. It has been understood that the perceptions of the family function to show the necessary interest of male student are unhealthy.

Students; problem-solving, necessary to demonstrate interestingness and behavioral control dimension scores did not show any significant difference according to the average academic scores. However, communication, role, emotional responsiveness and general functions dimension scores were significantly different according to the academic point averages. According to the results obtained, students whose academic average is "70 and below" family function perceptions of communication, roles, emotional responsiveness, behavioral control and general functions are healthier than those of students whose academic average is between "80-90" and "over 90".

Students; it has been understood that there is a low level of negative and meaningless relationships between academic average scores and family function scores for problem-solving and demonstrating the necessary interest. On the other hand, it is understood that there is a low negative and significant relationship between the academic point average and family function scores for communication, role, emotional response, behavior control and general functions. Students; As the perceptions of healthy family function for communication, role, emotional response, behavior control and general functions increase, the average of academic points also increases.

Keywords: *Family, Academic Score, Education Success, Communication, Student*

1 GİRİŞ

Çocukların davranış şekillerinin, yaklaşımlarının, ahlaki yapılarının, erdemlerinin ve eğitim başarılarının dayanağı ailedir. Çocuk, aileden ne görürse onu yapar. Ne duyarsa onu söyler. Bu nedenle ebeveynler çocuğun kazanılması adına iletişim kanallarını etkin bir şekilde kullanması gerekmektedir.

Özellikle aile içerisinde meydana gelen iletişim, ya çocuğa hayatı boyunca yol gösterecek ya da onu karanlıklar içerisinde bırakan bir etki oluşturacaktır. Elde edilecek olan iyi kazanımlar özellikle eğitim hayatı boyunca onlara ışık tutacaktır. Elde edilecekleri olumsuz kazanımlar ise, maalesef ki eğitim hayatları boyunca sürekli bir engel olarak karşılına çıkacaktır.

Bu bölümde araştırmanın amacı, araştırma problemleri, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer alacaktır.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet ilkokullarında bulunan 4. Sınıf öğrencilerinin ölçek sonuçlarından; ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin eğitim başarısına aile içi iletişimin etkilerini incelemektir.

1.2 Araştırmanın Problemleri

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesi devlet ilkokullarında bulunan 4. Sınıf öğrencilerinin ölçek sonuçlarına göre, 4. Sınıf öğrencilerinin Başarısına Aile İçi İletişimin Etkileri nelerdir?

Hipotez 1: Araştırma katılan öğrencilerin problem çözmeye yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 2: Araştırma katılan öğrencilerin iletişime yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 3: Araştırma katılan öğrencilerin rollere yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 4: Araştırma katılan öğrencilerin duygusal tepki verebilmeye yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 5: Araştırma katılan öğrencilerin gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 6: Araştırma katılan öğrencilerin davranış kontrolüne yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 7: Araştırma katılan öğrencilerin genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 8: Araştırma katılan öğrencilerin problem çözmeye yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 9: Araştırma katılan öğrencilerin iletişime yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 10: Araştırma katılan öğrencilerin rollere yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 11: Araştırma katılan öğrencilerin duygusal tepki verebilmeye yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 12: Araştırma katılan öğrencilerin gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 13: Araştırma katılan öğrencilerin davranış kontrolüne yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 14: Araştırma katılan öğrencilerin genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 15: Problem çözmeye yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 16: İletişime yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 17: Rollere yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 18: Duygusal tepki verebilmeye yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 19: Gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 20: Davranış kontrolüne yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 21: Genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Toplumun temelini oluşturan aile, hayata hazırlanmanın ilk sosyal kurumudur. Aile içerisinde meydana gelen her türlü etkileşim, çocukların akademik, kişisel, sosyal ve zihinsel süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Sosyal bir okul olarak ilk öğrenmelerin gerçekleştiği aile bu açıdan önem arz etmektedir. Çocuklar ailede edindiği kazanımlar sonucu, geleceğin temellerini atmaktadırlar. Atılan bu temellerin sağlam veya bozuk oluşu toplumun yapısını önemli derecede etkilemektedir. Bu etkinin oluşmasına neden olan faktörlerden biriside aile içi iletişimidir.

Aile içi iletişim, aile üyelerinin karşılıklı olarak duygu, düşünce ve görüşlerini rahat bir şekilde, doğru ifadelerle aktarmasını sağlayan bilgi alışverişidir. Bu sayede işbirliği, yardımlaşma ve dayanışma gibi eylemler ortaya çıkar. Böyle bir ortamda çocuk kendini rahat bir şekilde ifade edeceğinden kişilik gelişim süreci de olumlu yönde devam etmiş olur. Geleceğe güvenli adımlarla hazırlanan, sorgulayan ve eleştirel düşünmeye sahip birey haline gelir.

Aile içi iletişimin gerçekleşmediği ortamda çocukların sosyal ve bilişsel gelişimi engellenir. Özgürce düşünemeyen ve düşündüğünü ifade edemeyen bir yapıya sahip olurlar. Böyle bir durum çocuğun kendine olan güvenini sarsar. Çevresinde olup bitenleri sorular sorarak öğrenmeye çalışan çocuk, yaşayacağı

iletişim engeli sonucunda içine kapanık, girişimde bulunmayan, dıştan denetimli bir kişilik oluşmasına neden olur.

Aile içerisinde işlevlerin doğru olarak yürütülmesi için aile içi iletişimin etkili bir şekilde sürdürülmesi gerekmektedir. Buna öncülük eden anne ve babalar sorumluluklarının farkında olup bu işleyişin sağlanması adına gerekli olan tüm bilgi ve becerileri edinmelidirler. Böylelikle bir rol model olarak iletişime öncülük ederler.

Çocuklar kendilerini değerli gördükleri ve hissettikleri aile ortamında, hayatlarını daha mutlu bir şekilde devam ettirirler. Bu mutluluk onları hayatın her aşamasında olumlu yönde etkileyecektir. Bu aşamada aile bireyleri özellikle de anne ve babalar önemli rol oynamaktadır. Çünkü ebeveynler bir rol modelidir. Çocuk onları gözlemler. Onlar gibi konuşur. Onlar gibi davranır.

Çocuk yaşayacağı veya yaşatılacak olan her türlü olumlu ve olumsuz davranışı veya yaklaşımı hayatının her safhasına yansıtacağı için akademik olarak ta bu süreçten etkilenecektir. Bu da onun okul başarısına önemli şekilde etki oluşturacaktır. Okulda, sınıfta ve bahçede arkadaşlarına karşı olan davranışlarına yön verecektir. Hatta öğretmeni bile bu durumdan etkilenecektir.

Aile içerisinde oluşacak herhangi bir sıkıntıyı çocuk okula taşıyacaktır. Arkadaşlarına ve derslerine karşı çeşitli tutum ve davranışlar geliştirecektir. Çocuğu dikkate alan, problemleri karşısında çözüm üreten, onun değerli olduğunu hissettiren, ‘‘Hep sizinleyiz.’’ mesajını verdiren ebeveynler, çocuğun okul dönemini boyunca akademik başarısını güçlendirirler. Aksi ebeveyn yaklaşımlarında ise, çocuğun okul içerisinde hırçınlaşmasına neden olacakları için, eğitim başarısını da olumsuz yönde etkilemiş olacaklardır.

1.4 Sayıtlar

Araştırmada, Prof. Dr. Işıl Bulut tarafından hazırlanan ‘‘Aile Değerlendirme Ölçeği’’ sorularına verilen cevapların öğrenciler tarafından objektif ve samimiyetle doldurulduğu ve elde edilen bilgilerin de güvenilir olduğu varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında İstanbul ili, Gaziosmanpaşa ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan devlet ilkokullarında bulunan 319 4. Sınıf öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur.

Araştırma problemi, İstanbul ili, Gaziosmanpaşa ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan devlet ilkokullarında incelenecek olup, özel okullar inceleme kapsamı dışında tutulmuştur.

Elde edilecek veriler "Aile Tutum Ölçeği"nde yöneltilen 60 soru ile sınırlıdır.

Araştırmaya ait nicel veriler araştırmada kullanılan ölçeği dolduran Gaziosmanpaşa ilçesindeki 319 ilköğretim 4. Sınıf öğrencilerinden oluşan örneklem grubunun verdiği cevaplar ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

"İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Başarısına Aile İçi İletişimin Etkileri" adlı bu araştırmada kullanılan tanımlar aşağıdaki gibidir.

İletişim : Duygu, düşünce veya bilgilerin rahat bir şekilde, doğru teleffuzlarla aile bireyleri tarafından ifade edilmesidir.

Aile : İçerisinde anne, baba ve çocukların bulunduğu, toplumun en önemli sosyal kurumudur.

Çocuk : Aile içerisinde yer alan 0-18 yaş arası erkek veya kızdır.

Dil : Aile bireylerinin duygu ve düşüncelerini ifade etmek için kullandıkları iletişim organıdır.

İlköğretim : Birkaç öğretim basamağından oluşan örgün eğitimin temel bilgi ve becerileri kazandıran ilk dört basamağıdır.

Başarı : Çocuğun ailede elde ettiği kazanımların, okul ortamında sergileyeceği tutum ve davranışlara yansımacı sonucu eğitim hayatına olumlu yönde etki etmesidir.

Engel : Aile içi iletişim eksikliği sonucunda, çocuğun eğitim başarısının olumlu yönde gerçekleşmesini önleyen sebeptir.

Etki : Aile içerisinde gerekleŒen iletiŒimin ocuk üzerinde oluŒturacađı deđiŒikliklerdir.

Ebeveyn : Çocuğun ilk öğrenmelerinin gerekleŒtiđi aile ortamında, ona rehberlik eden anne ve babadır.

2 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama aracı, verilerin uygulanması, verilerin işlenmesi ve çözümlenmesine yer verilmiştir.

2.1 Araştırma Modeli

“İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Başarısına Aile İçi İletişimin Etkileri”adlı çalışmaya katılanlara yönelik “Aile Tutum Ölçeği” adlı ölçek çalışması uygulanmıştır. Ölçek çalışmasındaki değişkenler ile “İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin eğitim başarısına aile içi iletişimin etkileri”nin test edilmesi hedeflenmiştir.

Araştırmada “Kurumsal Yöntem” ve “Deneysel Yöntem” kullanılmıştır.

2.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemini

Bu araştırmanın evrenini, İstanbul ili, Gaziosmanpaşa ilçesinde 2016-2017 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan 13 devlet ilkokullarında bulunan 4. Sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

Araştırmanın örneklemini, İstanbul ili, Gaziosmanpaşa ilçesinde 2016-2017 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan 13 devlet ilkokullarında bulunan basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 319 öğrenciden oluşan 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

2.3 Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler “Aile Tutum Ölçeği” isimli veri toplama aracı ile toplanmıştır. Veri toplama aracının hazırlanmasında Prof. Dr. Candemir Doğan’ın bilgisine başvurulmuştur. Uzman kişilerden alınan görüş ve bilgi doğrultusunda öğrencilerin; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki

verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar ile ilgili 60 soru sorulmuştur.

Ölçeğin devlet okullarında yer alan öğrencilere uygulanabilmesi için İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden resmi izinler alınmıştır.

2.4 ‘‘Aile Tutum Ölçeği’’ Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Bilimsel çalışmalar için hazırlanan ve kullanılan ölçekler çeşitli aşamalardan geçirilerek çalışma için uygun hale getirilir. Bu aşamalardan bazıları güvenilirlik ve geçerlik analizleridir. ‘‘Aile Tutum Ölçeği’’ de bu tarz kontrollerden geçirilerek uygun hale getirilmeye çalışılmıştır.

2.4.1 Geçerlik

Geçerlik, bir ölçme aracının (ya da testin) ölçtüğünü iddia ettiği özelliği diğer özelliklere karıştırmadan ne kadar iyi ölçülebildiğini ifade eder. Bir ölçme aracının geçerliğinin sağlanması, a) içerik (kapsam geçerliği), b) uygulama (kriter geçerliği) ve c) yapı geçerliği tekniklerinden yararlanılabilir (Cronbach, 1960: 103; Aiken, 1979: 63; Karasar, 1986: 158; Tekin, 1987: 1).

‘‘Aile Tutum Ölçeği’’ için yapılan geçerlilik çalışmaları kapsamında içerik ve uygulama geçerliliğinin test edilmesine yönelik bu tekniklerin tamamından faydalanılmıştır.

2.4.1.1 İçerik Geçerliği

‘‘İçerik geçerliği, herhangi bir ölçekte yer alan her bir maddenin ölçeğin amacına ne derecede uyduğunun belirlenmesini kapsar. İçerik geçerliğinin hesaplanmasında her maddenin testin tümüyle olan ilişkisini ortaya koyması bakımından madde analizleri kullanılabilir’’ (Nunnally, 1978: 279).

Araştırmanın amacı doğrultusunda ‘‘Aile Değerlendirme Ölçeği’’nde elde edilen puanlar ve akademik not ortalamaları arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Normal dağılım varsayımının karşılandığı durumda, Pearson Korelasyon Analizi kullanılarak iki değerşken arasındaki doğrusal ilişkinin yönü ve gücü belirlenebilir. Korelasyon analizi sonucunda elde edilen 0 ile ± 0.29 arasındaki korelasyon değerleri düşük, ± 0.30 ile ± 0.69 arasındaki korelasyon değerleri orta ve ± 0.70 ile ± 1 arasındaki

korelasyon değerleri ise yüksek düzey ilişki olarak yorumlanmıştır (okluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Araştırmanın amacı doğrultusunda Aile Değerlendirme leği boyutlarının akademik başarı üzerindeki etkisini belirlemek için; Aile Değerlendirme leği boyutları (bağımsız değişken) ile akademik puan ortalamaları (bağımlı değişken) arasında basit doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Regresyon analizi gerçekleştirilmeden önce gerekli varsayımların karşılanıp karşılanmadığı kontrol edilmiştir. Varyans Artış Faktör (VIF) katsayılarının 10'dan küçük olması ve Durbin-Watson (D-W) katsayısının 1,5 ile 2,5 arasında değerler alması değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığını göstermektedir (okluk, vd., 2012). Bu araştırmada, Durbin-Watson katsayısı 2,07 olarak, en yüksek VIF değerleri ise 2,06 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar, değişkenler arasında çoklu bağlantı problemlerinin olmadığını göstermiştir.

2.4.1.2 Yapı Geçerliği

Yapı geçerliliğine yönelik çalışmada ölçeğin tümü ile alt leği ve alt ölçeklerin birbiri ile ilişkileri sınanmaya çalışılmıştır.

Yapı geçerliğinde ‘‘Aile Tutum leği’’ alt boyutları olan; Problem zme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Gereken İlgii Gösterebilme, Davranış Kontrolü ve Genel Fonksiyon faktörlerinin istediği özelliği içeren boyutlar olduğu ifade edilebilir.

Güvenirlik aynı süreçlerin izlenmesi halinde bir lme aracının bağımsız ölçümleri arasındaki sonuçların benzer bir kararlılık göstermesidir (Aiken, 1979: 58; Karasar, 1986: 153).

2.5 Verilerin Toplanması

İlköğretim 4. sınıf ğrencilerinin eğitim baŐarisına aile içi iletişim etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırmada ‘‘Aile Tutum leği’’ Gaziosmanpaşa İlçesi’nde belirlenen devlet ilkokullarında bulunan öğrencilere ulaŐtırılmıŐ ve toplanmıştır. Ölçeğin uygulanma süreci yaklaşık üç hafta sürmüŐtür.

2.6 Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi

Ölçme aracı olarak kullanılan veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak araştırmanın amacın yönelik sorulara cevap olacak biçimde SPSS 22.0 programında çözümlenmiştir.

Verilen yanıtlarda ‘‘aynen katılıyorum’’ (1) puan, ‘‘büyük ölçüde katılıyorum’’ (2) puan, ‘‘biraz katılıyorum’’ (3) puan, ‘‘hiç katılmıyorum’’ (4) puan olarak değerlendirilmiştir.

2.7 İlgili Araştırmalar

Geçmişten günümüze aile ve iletişim hakkında birçok araştırma yapılmıştır. Ancak aile içi iletişimin çocukların eğitim başarısına etkisini ortaya koyan bilimsel bir çalışma olmamıştır. Bu açıdan araştırmamıza bakıldığında, alanında ilk araştırma olmaktadır. Bu da araştırmamızın ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

3 İLETİŞİM

İnsanların birbirleri ile olan ilişkisini ifade eden iletişim, özellikle aile içerisinde doğru şekilde kullanılması gerekmektedir. Çünkü toplumu oluşturan bireyler aile denen bu ortamdan yetişip çıkmaktadırlar. Toplumun huzurunu ve gidişatını etkilemektedirler. Özellikle geleceğimizin teminatı olarak gösterdiğimiz çocuklar, iletişim sürecinden çok etkilenmektedir.

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda; iletişim kavramı, iletişim unsurları, iletişim tarihçesi, iletişim çeşitleri, dil ve insan ilişkisi, dilin ortaya çıktığı kuramları inceleyeceğiz.

3.1 İletişim Nedir

İletişim kelime olarak İngilizce ve Fransızca “communication” kavramından yola çıkarak ilk yıllarda haberleşme olarak tanımlanmıştır. Daha sonraki yıllarda communication haberleşmeyi de kapsayan şekilde daha kapsamlı bir ileti alışverişini içerisine alarak “iletişim” olarak anılmaya başlamıştır. Communication’da köken itibarıyla Latince communis kavramı bulunmakta ve bu kavram da birçok kişiye ve nesneye ait ortaklaşa gerçekleştirilen anlamında kullanılmaktadır. Bu noktadan yola çıkarak iletişiminin köken olarak sadece iletileri aktarmaktan ziyade, toplumsal olarak da bir etkileşimi içerdiğini söylemek mümkündür (Zıllıoğlu, 2007: 22).

İletişim kavramı hakkında birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şöyledir:

İletişim, bireylerin kendisiyle, toplumla ve çevreyle kurmuş olduğu bir anlaşma, bir anlam alışverişidir (Salmış, 2011).

İletişim en genel ve yalın tanımıyla duygu, düşünce, bilgi ve becerilerin paylaşılması; başka bir deyişle bireyler arasında duyguda, düşüncede, tutumda ortak bir payda yaratılması sürecidir (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/482/5655.pdf>).

İletişim bir yaşantıdır. İnsanlar arasında köprü görevi görüp, bilgi alışverişini sağlar. İnsanın kendisini ve çevresini daha iyi tanıması ve ilişkiler kurabilmesi gibi çeşitli gereksinimleri vardır. Bu gereksinimlerden birisi de iletişimidir.

Çevremizde bulunan kişilerle sürekli etkileşim halindeyiz. Bu etkileşimin en önemli ögesi ise iletişimidir. Burada gerçekleştirebileceğimiz etkili bir iletişim hayatımızın daha anlamlı ve daha huzurlu bir şekilde geçmesine neden olacaktır.

Yaşantılarımıza baktığımızda iletişime ne denli ihtiyaç duyduğumuz ortaya çıkmaktadır. Toplumun her alanında bize gerekli olan iletişim, özellikle büyük şehirlerimizde artan insan nüfusuna dayalı olarak daha da zorunlu bir hale gelmektedir. Çünkü insanların yaşadıkları bölgeler ortak yaşam alanlarıdır. Bu alanlar o toplumda yer alan tüm bireyler tarafından kullanılmaktadır. Metrobüs, otobüs, trenvay, dolmuş, ticari taksiler, parklar, alışveriş merkezleri, spor salonları, stadyumlar, okullar, sinemalar, marketler vb.

İstanbul gibi büyük bir metropolde yaklaşık olarak 12 yıldır yaşamaktayım. Sürekli toplu taşıma araçlarını kullanmak zorunda kalıyorum. Maalesef ki çoğu zaman ya duraklarda, ya köprülerde ya da toplu taşıma araçlarının içerisinde çeşitli sözlü ve fiziksel kavgalara şahit olmuşumdur. Bunlar bir hayli üzücü şeylerdir. Kavgaları sakin kaldığım bir ortamda değerlendirme fırsatı bulduğumda, aslında sıkıntıların büyük bir kısmının iletişim eksikliği nedeniyle ortaya çıktığı kanısına varıyorum. Biraz düşünebilsek, biraz empati kurabilsek hiçbir sorun kalmayacak. Ama durum gösteriyor ki şehirlerin yoğun iş temposu ve kalabalığı artık sabrımızı tüketmiş, duygularımıza hâkim olmayı elimizden almış ve iletişim kanallarımızın birçoğunu kapatmış.

Burada suçlu kim? Sorusuna vereceğimiz cevabın yanıtı ‘’hepimiz’’ olmalıdır. Bir öğretmen olarak, bir anne olarak, bir baba olarak... Özetle bizler suçluyuz.

Eğer metrobüste bir kadının küçük çocuğunun ağlamasına sabredemiyorsak ve – sustur şu çocuğunu sesini mi dinleyeceğiz- diyerek çok uygunsuz bir tavır sergileyip empati yapamıyorsak burada sorgulanması ve çözüme kavuşturulması gereken bir çok şey vardır.

Çevresinde olup biteni öğrenmek isteyen bir çocuğun anne veya babasına soru sorduğunda olumsuz cevap alıyorsa, çocuğun merakını gidermek yerine onu

değersizleştiriyorsak ve güven kaybına neden oluyorsak burada sorgulanması gereken ve çözüme kavuşturulması gereken birçok şey var. Nedir peki bu büyük sorunun adı? “İletişim eksikliği”.

İletişim bir ağ gibi toplumun her kesimini birbirine bağlayan bir yapıya sahiptir. Bu ilişkiyi bilgisayar ağ sistemi gibi düşünelim. Bilgisayarın herhangi bir bölgesinde meydana gelebilecek bağlantı sorunu tüm işleyişi olumsuz olarak etkileyeceği gibi, insanlar arasında meydana gelen iletişim sorunu da ailenin işleyişini olumsuz yönde etkileyecektir.

Burada sadece aileyi değil toplumu da bu olaya dâhil ettik. Çünkü aile içerisinde meydana gelecek bir problem etkili iletişim kurularak çözülmediğinde bu sorun ailede büyüüp sokağa, sokaktan caddeye, caddeden de daha geniş alanlara yayılıp tüm toplumu rahatsız edebilecek bir sorun haline gelmiş olur.

Burada özellikle ebeveynlerin çok dikkatli olması gerekmektedir. Çocuk bulunduğu yaş dönemi itibariyle yaşanan sorunlar karşısında uygun davranışlar sergileyemeyebilir. Bu nedenle anne ve babanın olgun tutum ve davranışları olayın kontrol altına alınmasında büyük önem taşıyacaktır.

Çağımızın bilgi ve teknoloji çağı olması dolayısıyla insanların birbirleri ile olan etkileşimi olumlu ve olumsuz yönde daha hızlı gerçekleşmektedir. Kontrol altına alınmayan sosyal medya kullanımı maalesef ki aile yapısını derinden etkilemektedir. Bu etkiyi konumuz olan iletişim yönünden incelememiz gerekmektedir.

Aile ile çocuk arasında yaşanan ufak bir sıkıntıda çocuk, hemen odasına kapanıp saatlerce bilgisayar, telefon veya tabletin başında zaman geçirerek sorunun daha da büyümesine neden olmuş oluyor. Çünkü insanlar yaşamış olduğu problemin çözümü için iletişim kurmak zorundadır. Bu iletişimin ertelenmesi veya yok edilmesi sorunun çözümünü çıkmaza sürükleyecektir.

Çocuğun yapmış olduğu hataya karşı ailenin iletişim kanallarını kullanarak bir çözüm getirmesi gerekmektedir. Burada çocuğun sosyal medyadan ceza yöntemiyle tamamen uzaklaştırılması da büyük bir iletişimsizliktir. Ebeveynler olarak bu büyük problemin önüne geçilmeli, aile içi iletişimin önemini vurgulanmalı ve her birey bu konuda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmelidir.

Çocuktan kaynaklı iletişim sorunu dışında anne ve babadan da kaynaklı iletişim sorunları yaşanmaktadır. Örnek vermek gerekirse; evde çekyata uzanmış televizyon izleyen babaya çocuğu tarafından–baba bir soruyu anlamadım bana yardımcı olabilir misin?- sorusunu yöneltiyor. Bunun karşısında baba rahatını hiç bozmadan televizyona bakarak yarın öğretmenine sorarsın. Televizyon izliyorum görmüyor musun? Der. Bunun üzerine çocuk mutfakta annesinin yanına gidiyor. “Anne bir soruyu anlamadım babama sordum yarın öğretmenine sor televizyon izliyorum şimdi.” dedi. Sen yardımcı olur musun? Annenin cevabı “Kızım yemek yapıyorum görmüyor musun? Okulda öğretmenini dinlemeden böyle olur işte.” diye cevap alıyor.

Yukarıda ki örnek incelendiğinde anne ve babanın o an kendi işleriyle meşgul olması ve çocuğu dikkate almayıp suçlamaları, aile içerisinde ebeveynlerden kaynaklı iletişim sorununu ortaya koymaktadır.

Bizler için çok değerli olan çocuklarımızı dinlememiz, onları dikkate almamız ve değerli olduklarını hissettirmemiz onların hem sosyal hem de eğitim açısından daha verimli bir seviyeye gelmelerine neden olacaktır.

3.2 İletişim Unsurları

İletişimin sağlanabilmesi için bazı unsurların var olması gerekmektedir. Bu unsurlara göz atmamız gerekirse;

İletişimin kaynağı veya gönderici

Mesaj

Alıcı

Kaynak bir yayın spikeri, bir dergi için röportajcı veya hastasını tedavi eden bir doktor olabilir. Mesajın alıcısı ise, bir dinleyici, bir izleyici veya bir okuyucudur. Mesaj, gönderici ve alıcı olmak üzere her iki taraf açısından anlam içeren işaret ve sembollerdir (<http://megep.meb.gov.tr>).

3.2.1 Gönderici

İletişimin başlamasını sağlayan unsurdur. Hatta bir söz vardır binanın temelleri sağlam olursa bina o kadar sağlam olur diye. Bu nedenle iletişim kaynağı veya gönderici iletişiminin temel unsurudur. Tüm iletişim bunun üzerine kuruludur.

Örnek vermek gerekirse; çocuğun evde boş yere kalemi açıp durduğunu gören bir anne, çocuğun yapmış olduğu bu hata karşısında çocuğa bir gönderide bulunması gerekir. Bu gönderi çocukla anne arasında ki iletişimin ilk adımıdır.

Burada dikkat edilmesi gereken diğer bir unsur ise göndericinin konu hakkında gerekli donanıma sahip olmasıdır. Bu donanım alıcı üzerinde etkili olmada büyük önem taşır. Çünkü insan bir konu hakkında yeterli bir bilgiye sahip olduğunda hâkimiyet alanını genişletir. Hal ve hareketlerinden, ses tonundan hatta duruşundan bile konu liderliği rahatça gözlemlenir. Bu da alıcıyı etkiler ve iletişim boyutu daha etkin hale gelir.

3.2.2 Mesaj

Mesaj, alıcı için bir uyarıcı olarak işlev gören bir sinyal ya da sinyaller birleşimidir (<http://megep.meb.gov.tr>).

Yukarıda verdiğimiz anne çocuk örneğinde çocuğun yapmış olduğu hatayı fark eden anne çocuğun yaş dönemini dikkate alarak ona tatlı bir dille yapmış olduğu olayın israf olduğunu veya bu davranışın yanlış olduğunu uygun bir şekilde izah etmesi gerekir.

Mesaj alıcı tarafından anlamlandırılmadığı takdirde iletişim sağlandığı söylenemez. Bu nedenle mesaj gönderilirken alıcı çok dikkate alınmalı ve ona göre hareket edilmelidir. Anlamlı, akıcı, sade, kırıcı olmayan, konuya uygun bir mesaj hedefine ulaşacaktır ve uygun bir iletişimin devam etmesini sağlayacaktır. Mesaj net olmalı, alıcıyı farklı düşüncelere yönlendirmemelidir.

Ayrıca verilen mesaj alıcıya ulaştığında ortak bir anlam ifade etmelidir. Farklı bir anlam, kişiler arasında kopukluğa neden olacaktır. Hatta bilgisayar kullanırken herhangi bir yanlış komutta bilgisayar bize uyarı mesajı veriyor. Bazen yanlış komutlar sistemi bile çöktrebiliyor. Bu nedenle yukarıda bahsettiğimiz gibi mesajın alıcıya uygun bir şekilde aktarılması gerekmektedir.

Alıcıya gönderilen bu mesajlarda sözel ifadeler çok büyük önem taşımaktadır. Hatta jest ve mimiklerde bunu etkilemektedir. Çocuklarla konuşurken onların boy seviyesine inmek çocuk tarafından ben dikkate alınıyorum anlamı taşıyacağı için iletişim daha aktif bir hale gelecektir.

İletişimin söz dışında beden dilini de devreye sokarak gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. İletişimi başlatırken kişi ile göz göze gelmek, bedenimizle kişiye yönelmek iyi bir iletişim başlangıcına neden olacaktır.

Dikkat edilmesi gereken bir başka konu ise mesajın verileceği ortamdır. Çocuk, kişilerin olduğu bir ortamda uyarılırsa bu onda olumsuz izler bırakacaktır. Çünkü kişiler yanında yapılacak bir uyarı, uyarı değil bir nevi kırıncı davranış haline gelmektedir.

3.2.3 Alıcı

Alıcı, mesajı taşıyan sembolleri algılayıp anlam vererek, iletişimi sonlandırır ya da kendisi bir mesaj göndererek gönderici konumuna geçer (<http://megep.meb.gov.tr>).

Mesaj veren kişinin muhatabı olan alıcı, aldığı mesaj karşısında ya iletişimi sonlandırır ya da geri bildirimlerle iletişimin devam etmesini sağlar. Bu iletişimin devam etmesini sağlayan en önemli etkenlerden birisi kaynaktan uygun bir şekilde alıcıya mesaj gönderimidir. Diğeri ise alıcının buna vereceği tepkidir. Etki tepkiyi doğurur sözü konumuza ışık tutmaktadır. Alıcı bir ayna görevi taşır. Yani bir nevi iletişimi yansıtır. Eğer alıcıyı dikkate alıp, değer verirsek; alıcıda aynı yaklaşımla bizi dikkate alıp ona göre bir değer verir.

Yaşamış olduğum bir olayı anlatarak konuyu örneklendirmek istiyorum. Bu yıl sınıfıma yeni katılan bir öğrenci aradan iki ay geçtikten sonra akademik ve davranışsal olarak iyi bir gelişim göstermeye başladı. Ailesi bu önemli gelişimin farkına varıp okula bana teşekkür etmeye geldi. Bir öğretmen olarak çok hoşuma giden bir olaydı. Ebeveynler bunu nasıl başardığımı sordular. Verdiğim cevap ise şuydu: Çocuğunuzu dikkate aldım ve her sorunu ile ilgilenmeye çalıştım. Bu da onda ben öğretmenim için değerliyim düşüncesi oluşturdu. Hatta nöbetçi olduğum zamanlarda koridorlarda sürekli benimle muhabbet edip ve bu muhabbetten dolayı da çok mutlu olduğunu ifade ediyordu.

Yukarıda yaşamış olduğum olayda ifade ettiğim gibi alıcıyı dikkate almak ve ona uygun bir şekilde mesaj göndermek alıcıya istenilen seviyede ulaşmayı sağlayacaktır. Ayrıca alıcıyı pasif görmek verilmek istenilen mesajın ulaşımını sekteye uğratacaktır. Burada alıcıyı da iletişime dâhil etmek için ona söz hakkı tanımak, değerli olduğunu ve dinlendiğini hissettirmek gerekir.

3.3 İletişimin Tarihçesi

İnsan var olduğu günden itibaren nasıl bir iletişim yöntemi kullanmış veya birbirleri ile nasıl iletişim kurmuştur?

İnsanlar geçmişten bu güne kadar birçok iletişim yöntemini kullanmışlardır. Çünkü sosyal bir varlık olan insan özellikle de zorunlu olan giyinme, barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamak adına sürekli yaşadığı çevreyle her zaman sıkı bir iletişim halinde olmuştur. Böylece duygu, düşünce, istek ve ihtiyaçlarını kişi veya kişilere çeşitli şekillerle aktarmıştır. Bu aktarma biçimleri, bazen mağara duvarına çizilen resimlerle, bazen duman yardımıyla, bazen güvercin göndererek vb. karşımıza çıkmaktadır.

Zamanın ilerlemesiyle birlikte artık iletişim farklı bir boyut alıp, ihtiyaçların doğurduğu zorunluluk nedeniyle gelişim göstermeye başlamıştır. Artık yayan veya atlılar yardımıyla gerçekleşmeye başlamıştır.

Devam eden gelişim aşamasında Sümerler'in yazıyı icat etmeleri artık iletişimde yeni bir dönem başlatmıştır. Bu sayede insanlar daha rahat bir şekilde kendilerini ifade edebilme olanağı bulup geçmiş hakkındaki bilgileri ve yaşantıları geleceğe taşımışlardır.

Yazının icadından sonra haberleşme eylemi de birçok aşama geçirmiş, daha ileri toplumlarda uygarlığın evrimine paralel bir gelişim göstererek önce basını, sonra da teknik, ekonomik, sosyal, hukuki ve kültürel olanaklardan yararlanarak, çağdaş basını oluşturmuştur (<http://megep.meb.gov.tr>).

İletişim dünyasının yakın ve uzak geçmişine bir göz atacak olursak, zaman içinde birbirini izleyen üç temel devrimle karşılaşırız: chirogrfaik devrim (İ.Ö 4. yy.da yazının bulunmasını izleyen), Gutenberg devrimi (15. yy ortalarında matbaanın bulunmasını izleyen) ve elektrik ve elektronik devrimi (telgraf ve daha sonra radyo ve televizyonun bulunması)'dır (Baldini Massimo, 2000).

İletişim tarihi hakkında gerekli olan bilgileri edinmek için öncelikle insanoğlunun yeryüzü ile olan ilk temasını incelememiz gerekmektedir. Bu temasın tam olarak ne zaman başladığı, insanların zihinlerini meşgul eden ve merak uyandıran bir konudur. Bununla ilgili çeşitli görüşler ortaya atılmıştır.

İnsanlığın başlangıcı hakkında halen üç görüş yaygındır.

Evrimci görüş,

İslami görüş,

İlmi görüş

(<http://www.sorularlaevrim.com/icerik/hzademas-ve-hzhavva-ilk-insanlar-olduguna-goere-eski-cagin-insalari-nasil-konusamiyoravlanami>).

3.3.1 Evrimci Görüş

Evrimci görüşe sahip birçok düşünce olmasına rağmen Darwin'in görüşü bu alanda öne çıkmaktadır.

Darwin, bütün canlıların ortak bir atadan rastlantılarla evrimleştiğini iddia ederken, insanın en yakın akrabasının da maymunlar olduğunu ileri sürmüştü (Okcu, 2013).

Darwin'in bu görüşüne göre insan, maymunların çeşitli zaman aralıklarıyla evrim geçirmesi sonucu şimdiki halini almıştır. Yani insanların atası maymundur. Zamanla canlılar kendi türleri arasında çeşitlilik göstermiştir. Böylelikle zaman içerisinde farklılaşmıştır. İnsanın bir yaratıcı tarafından yaratıldığını reddetmiştir.

3.3.2 Dini Görüş

Dini kaynaklarda Hz. Adem ve eşi Hz. Havva'nın cennette yedikleri yasaklı meyve sonucu bir ceza olarak dünyaya gönderilmesiyle insanın yeryüzü ile ilk ilişkisi başlamıştır.

Bu konu Kur'an-ı Kerim'de yer alan Bakara Sûresi 35. ve 36. ayetlerde şöyle anlatılmaktadır:

Biz: Ey Âdem! Sen ve eşin (Havva) beraberce cennete yerleşin; orada kolaylıkla istediğiniz zaman her yerde cennet nimetlerinden yeyin; sadece şu ağaca yaklaşmayın. Eğer bu ağaçtan yerseniz her ikiniz de kendine kötülük eden zalimlerden olursunuz, dedik. Şeytan onların ayaklarını kaydırıp haddi tecavüz ettirdi ve içinde buldukları (cennetten) onları çıkardı. Bunun üzerine: bir kısmınız diğerine düşman olarak ininiz, sizin için yeryüzünde barınak ve belli bir zamana dek yaşamak vardır, dedik.

Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de yer alan Hucurat Sûresi 13. Ayette şöyle denilmektedir:

Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık.

Yukarıda bahsedilen bilgiler ışığında insanoğlunun yer yüzüyle olan ilişkisi Hz. Adem ve eşi Hz. Havva'nın Allah'ın emrine karşı geldikleri için bir ceza olarak yeryüzüne gönderilmeleriyle başladığı görülmektedir. Yaratılışın bir yaratıcı tarafından olduğu ayetler ışığında ortaya çıkmaktadır.

Şerefli bir varlık olan insanın herhangi bir şekilde bir hayvandan çeşitli evrimler geçirerek, belirli zaman dilimlerinde farklılığa ulaşp şimdiki halini alması açıkçası yaratılış sürecine çok ters gelmektedir. Bura da savunduğum görüş ise, Kur'an-ı Kerim'de bahsedildiği üzere kesinlikle bir yaratıcının varlığı ve bu yaratıcının insanı erkek ve dişi olarak yaratıp, çeşitli boy ve kabilelere ayırmasıdır.

3.3.3 Bilimsel Görüş

Bitki ve hayvan bütün canlıların tek kaynaktan silsile hâlinde, tesadüflerin eseri olarak ve bir mücadele sonunda hâsil oldukları" şeklindedir. Başka bir ifadeyle, kâinattaki bütün var oluşlar ve değişimler tesadüflerin sonucu meydana gelir. Hiçbir iradenin bu olaya müdahalesi söz konusu değildir.

(<http://www.sorularlaevrim.com/makale/yaratilis-ve-evrim-gorusunun-karsilastirilmesi-156.html>).

Yukarıda bahsedilen bilgiler ışığında dünyada var olan canlı türleri insanlar, bitkiler ve hayvanların tamamen bir tesadüf sonucu ortaya çıktığı belirtilmiştir. Bu görüş canlıların var oluşunda bir yaratıcıyı tamamen reddetmektedir.

Dünyada ki canlı varlıkların tesadüfen oluştuğu görüşüne tamamen karşıyım. Yukarıda da bahsettiğim gibi bir yaratıcı tarafından meydana geldiği görüşü savunmaktayım.

3.4 İletişim Çeşitleri

İletişim türleri denildiğinde genel olarak yapılan üç sınıflandırma vardır.

3.4.1 Sözlü İletişim

Sözlü iletişim, konuşma dili olarak da adlandırılır. Yüz yüze görüşmeler, toplantılardaki konuşmalar, brifingler, halka hitaplar, telefonla yapılan görüşmeler, konferanslar vb. biçiminde kurulur (İletişim Süreci ve Türleri, Milli Eğitim Bakanlığı, (<http://megep.meb.gov.tr>)).

Gün içerisinde yoğun bir biçimde kullandığımız sözlü iletişim, ilişkilerimizin başlangıç noktasıdır. Söz, basit bir söylem değildir. Gündelik yaşamda ilişkilerimizin ayrılmaz bir parçasıdır. Nerede, neyi konuşacağımızın yanı sıra nasıl konuşacağımız çok önemlidir. Konuşmaya dayalı olduğundan dolayı dili etkili bir şekilde kullanmak sözlü iletişimi daha verimli hale getirecektir. Ses tonu ve vurgular kişi üzerinde etkilidir. Çünkü akıcı konuşmak verilmek istenen mesajı etkili bir biçimde karşı tarafa iletir.

Sözlü iletişimde olumsuz düşünceleri yansıtan cümlelerden kaçınılmalıdır. Karşımızda ki kişiyi suçlamadan, yargılamadan ve onu dikkate alarak konuşup dinlemeliyiz. Böylece karşı tarafa değerli olduğunu hissettiririz. Sözlü iletişimde dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biriside anlatılmak isteneni çok uzatmadan, karşı tarafı sıkmadan dile getirmektir. Boş konuşmak, konuşmanın ciddiyetini sekteye uğratar. İletişime zarar verir.

3.4.2 Sözsüz İletişim

İletişimimizin temel bir yönünü sözsüz iletişim oluşturur. Başka deyişle, günlük yaşamda gerçekleştirilen başvuru simgesel kodlar içinde sözsüz olanlar, anlam oluşturma ve paylaşmada çoğu kez bilincinde olmaksızın ama kaçınılmaz olarak sürekli kullanılır (Salmış, 2011).

Beden dili olarak adlandırılan iletişim türüdür. Bazen insan anlatmak istediğini çeşitli hareketlerle karşı tarafa aktarır. Bunlar jest ve mimik olarak ta adlandırılır. Belirtildiği üzere beden dilini iyi bir şekilde kullananlar iletilmek istenen mesajı daha etkili bir şekilde karşı tarafa aktarmış olur. Bu da iletişime büyük bir katkıda bulunur.

Ayrıca insanların ilk izlenimleri yani birbirleri hakkında çeşitli yargılara varmaları da sözsüz iletişimle gerçekleşir. Bazen bir bakış bile çok şey anlatır insana. Sözsüz iletişimde dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biriside

jest ve mimiklerimizin karşımızdaki insanın onurunu kırıcı ve incitecek türden olmamasıdır. Bu tür bir yaklaşım kişiyi zora sokacağı için iletişimi sona erdirebilir.

Sözsüz iletişim karşımızdaki kişiyi etkilemek için çok önemlidir. Giyim tarzımız, kaşık tutuşumuz, saç tarama şeklimiz, telefonumuzun kılıfı vb. gibi örnekler karşı tarafa bizim hakkımızda çeşitli bilgiler verir. Çünkü ilk izlenimler büyük izler bırakır. Bu izleri de sözsüz iletişim ile sağlayabiliriz.

3.4.3 Yazılı İletişim

Yazılı iletişim dediğimizde aklımızda ilk olarak yazı çağrışım yapmaktadır. Yazının bulunduğu coğrafya Mezopotamya'dır. M.Ö 3000 yıllarında bulunmuş ve insanlık tarihini derinden etkilemiştir. Yazının macerası bir bakıma insanlığın macerasıdır (Salmış, 2011).

Yazının icadı, insanlık hayatı açısından yepyeni bir dönemi başlatmıştır. Zaman içerisinde çeşitli aşamalardan geçip insanın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Hayatımızın her evresinde bulunan yazı, iletişim noktasında da insanın en büyük yardımcı öğelerinden birisi olmuştur.

Yazılı iletişim, sözlü iletişim ve bedensel iletişimden zaman olarak daha geç sürebilir. Çünkü sözlü ve bedensel iletişim an itibari ile gerçekleşirken yazılı iletişim daha uzun bir süreci kapsamaktadır.

Bu iletişim türünde bireyler yazı ile iletişim sağlarlar. Kullanılacak olan ifadeler net ve anlaşılır olmalıdır. Yazının güzelliği, noktalama işaretlerinin yerinde ve doğru kullanılmış olması da yazılı iletişimi etkili hale getirecektir.

3.5 İnsan ve İletişim

Sosyal bir varlık olan insan, yapısı ve yaratılışı gereği iletişim kurmak zorundadır. Zamanla insanlar çoğalıp yeryüzünde farklı alanlarda yaşamaya başlamışlardır. Ama her zaman iletişime de ihtiyaç duymuşlardır. Bu nedenle bulunduğu alanda ihtiyaç, istek, duygu ve düşüncelerini ifade etmek için iletişim kurması bir gerekliliktir.

Karşıdaki insanla iletişim kurmaya nasıl başlanacağı, iletişimin sürdürülüp sürdürülemeyeceğine karar vermeden önce diğer kişinin tutumlarının

duygularının kişilik yapısının hakkında bilgi olunması başarılı bir iletişim için gereken unsurlardır (Salmış, 2011).

Aslında doğada yer alan bütün canlılar dolaylı olarak birbirleriyle iletişim halindedirler. Bir bitki kökünün toprağın altında suya doğru hareket etmesi aslında bir iletişim değil midir? Çünkü iletişim bir gerekliliktir. Kökte, suya yönelerek bu ihtiyacını gidermektedir.

İletişimi hayvanlar âleminde de gözlemlememiz mümkündür. Özellikle de izlediğimiz belgeselerde hayvanların sesler ile iletişim kurdukları, kokuları ile iletişim kurdukları bilimsel olarak bizlere sunulmaktadır.

Canlılar arasındaki iletişimi şimdide insanlar arasında değerlendirelim. Tabi bu değerlendirmeyi yaparken insanoğlunu daha detaylı bir şekilde ele alacağız. Çünkü insan dediğimizde aklımıza ilk olarak düşünen ve konuşan bir varlık gelmektedir. Bu özellikleri sayesinde diğer canlı türlerinden bir hayli farklılık göstermektedir.

İletişim ayrıca kişileri bir arada tutar. Bireylerin sosyalleşmesini sağlar. Bu sosyalleşme zamanla davranışları oluşturur. Çağımızın en büyük sorunlarından birisi de insani ilişkiler sırasındaki yaşanan iletişim eksikliğidir. Bu eksiklikler davranışlara yansıyor, kırgınlılar, dargınlılar, kavgalar ve cinayetleri meydana getirmektedir. İletişimde eğer karşılıklı güven ve anlayış yoksa problemler çoğalacak ve iletişim gerçekleşmeyecektir. İletişimin sağlıklı gerçekleştirilmesinin koşulu güven ve etkileşimdir.

İletişim de var olan olumlu davranışlar şunlardır;

1. Ben dili kullanmak,
2. Ön yargıdan uzak durmak,
3. Empati kurmak,
4. Söylemlerde tutarlı olmak,
5. Sabırlı olmak,
6. Hoşgörülü olmak,
7. Anlatılmak istenilen doğru kelimelerle ifade etmek,
8. Kaba ve argo kelimeler kullanmamak,

9. Göz teması kurmaktır.

3.6 Dil ve İletişim

İletişimin önemli ögesi olan dil aynı zamanda sözlü iletişimin kapsamına girmektedir. Bu nedenle ilk olarak dil hakkında yapılmış olan bazı tanımlara değineceğiz.

Dil, düşünceleri anlatan kodlanmış ve örgütlenmiş bir göstergeler sistemidir (Mattelart & Mattelart, 2003). Dil anlatılmak istenilenleri zihin süzgecinden geçirerek karşı tarafa aktarmaya yarayan önemli bir araçtır. Bu özelliği sayesinde insanı diğer canlılardan da ayırmaktadır.

Dil denilince akla ilk olarak insan gelmektedir. Çünkü insanı diğer canlılardan ayıran önemli özelliklerden biriside dildir. Dilin birçok rolü bulunmaktadır. Bu rollerden bir tanesi ise insan ilişkileri üzerinde yer alan büyük etkisidir.

Dil, birlikte yaşamının gerektirdiği bir zorunluluktur. Bilgi alıverişinin gerçekleşmesini sağlayan köprüdür. Çünkü insan dil sayesinde evrende var olan her türlü maddeyi tanır ve tanıtır. Duygu ve düşüncelerini dil ile ifade eder. Dil olmadan insanoğlunun sosyal bir varlık olarak hayatını sürdürmesi imkânsızdır.

Kurulan iletişim şekilleri arasında önemli bir araç olan dil kavramını ayrı bir yere koymak gerekmektedir. Çünkü insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliklerinden birisi de konuşma yeteneğinin olmasıdır. Bunu da dil sayesinde gerçekleştirmektedir.

“Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.” atasözü dil ile iletişim arasında yer alan o sıkı bağı ortaya koymaktadır. İletişimin etkili bir şekilde sağlanması adına etkili bir dil kullanımı önem arz etmektedir.

Aynı şekilde Yunus Emre’ye ait olan, “Söz ola kese savaşı, söz ola kestire başı.” cümlesinde dil ile ifade edilen sözün ne denli önemli olduğu vurgulanmaktadır.

3.6.1 Dilin Ortaya Çıkışı İle İlgili Kuramlar

Tarih boyunca insanların merakını uyandıran çok fazla konu vardır. Bu konulardan biriside dildir. Dil nasıl ortaya çıkmıştır? Dilin ortaya çıkışı ile ilgili birçok kuram ortaya atılmıştır.

Dilin kökenine ve dil yetisine dair yapılan açıklamaları şu şekilde gruplandırabiliriz: mitolojik/teolojik teori, spekülâtif/taklit teorisi, kültürel/antropolojik teori, emprist teori, rasyonalist teori ve evrimsel teori (Çavuş, 2017).

3.6.1.1 Dini Görüş

Bu anlayışa göre yaratılış bir söz edimi ile gerçekleşir. Tanrı yaratma süreci içerisinde şeylere ad vererek onlara ontolojik bir statü kazandırır (Çavuş, 2017).

Hatta Kur'an-ı Kerim'de bu konu hakkında bilgiler verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de yer alan Bakara Suresi 31-33 ayetlerinde, -Allah, şöyle dedi: “Ey Âdem! Onlara bunların isimlerini söyle.” Âdem, meleklerle onların isimlerini bildirince Allah, “Size, göklerin ve yerin gaybını şüphesiz ki ben bilirim, yine açığa vurduklarınızı da, gizli tuttuklarınızı da ben bilirim demedim mi?” dedi. -

Mitolojik/Teolojik Teori incelendiğinde dilin bir yaratıcı tarafından insanlara verildiği ifade edilmektedir. İnsanı bir yaratan var ettiği için ona dili de bahşetmiştir ve insana bilmediklerini öğretmiştir.

3.6.1.2 Spekülâtif Teori

Bu teoride dilin doğal seslere bir öykünme, bir taklit veya yansıma sonucunda ortaya çıktığı görüşü üzerinde durulmaktadır (Çavuş, 2017).

Spekülâtif teori dilin bir yaratıcı tarafından verildiğine karşıdır. Taklit ve yansıma dikkate alınmıştır. Yani doğada bulunan sesler taklit edilerek kelimeler yapılmıştır ve böylece konuşma ortaya çıkmıştır. Çeşitli hayvan sesleri, gök gürlemesi, yıldırım sesi, rüzgâr sesi ve su sesi gibi sesler kelimelerin doğuşuna öncülük etmişlerdir.

3.6.1.3 Kültürel/Antropolojik Teori

Bu teoriye göre dil, bir anda oluşan bir şey değil uzun bir zaman dilimi içerisinde insanın kültürel gelişimine bağlı olarak değişen ve gelişen bir varlıktır (Çavuş, 2017).

Bu teoride dilin bir yaratıcı tarafından verildiğine karşıdır. Yani sesler çeşitli aşamalardan geçerek yeni bir sembol haline dönüşüp ses meydana gelir. Ayrıca dilin çeşitli kültürlerden de etkileneceği bahsedilir. Yani kuşaktan kuşağa aktarılır. Bir çocuğun doğduğu andan itibaren konuşmaya başladığı döneme

kadar ki süre gibi algılanabilir. Çocuk önce çeşitli hareketlerle kendini ifade eder. Belli bir dönem sonra hareketler artık yerini çeşitli seslere bırakır sonunda da artık bu sesler anlaşılır bir hale gelip dil oluşumu gerçekleşmiş olur.

3.6.1.4 Empirist Teori

Bu teoriye göre dili oluşturan sözcükleri insan deneyim ve tecrübeleri sayesinde elde eder. Bu teoriyi savunanların başında J. Locke ve B. F. Skinner gelmektedir (Çavuş, 2017).

Yukarıda ki bilgiye göre sözcüklerin deneyim yoluyla kazanıldığı görülmektedir. Ayrıca uyaran-tepki ilişkisi de ön plana çıkmaktadır. Uygun zamanda uygun uyaran sonucu dil oluşumu gerçekleşmektedir.

3.6.1.5 Rasyonalist Teori

Bu teoriyi Descartes ve Chomsky savunmaktadır. Rasyonalistlere göre dil sadece duyu deneyimleri ile açıklanamayacak bir takım karmaşık özelliklere sahiptir. Descartes'e göre dil sadece insan türüne ait bir özelliktir (Çavuş, 2017).

Descartes, dil sürecinin insana ait olduğunu savunuyor. İnsan dışında kalan diğer canlılarda dil açıklanamaz. Papağan gibi hayvanlarda gelişme gibi görülen bu süreç sadece taklitten ibarettir.

Chomsky dilin oluşumuyla ilgili olguları açıklamak için evrensel gramer şemasından yararlanır (Çavuş, 2017).

Chomsky'ye göre dil yapısı diğer dillerde de aynı şekildedir. Yani başka bir dili öğrenmek isteyen bir kişi, o dili evrensel gramer şeması dolayısıyla rahatlıkla öğrenebilir. Ayrıca Chomsky'de Descartes gibi dilin insana ait olduğunu savunur. Hayvanların bu yetiden tamamen uzak olduğu görüşündedir.

3.6.1.6 Evrimsel/Biyolojik Teori

Evrimsel teoriye göre biyolojik bir tür olan insanın konuşmaya başlaması, diğer bir deyişle doğal dillerin doğuşu, insanın evrim sürecinde geçirdiği bir dizi mutasyon sonucudur (Çavuş, 2017).

Evrimsel teoriye göre çeşitli evrelerden geçen insan, bu süreç içerisinde dil oluşumunu da gerçekleştirmiş olur.

4 AİLE

Aile, içerisinde barındırdığı bireyler ile toplumun en önemli sosyal kurumu olmaktadır. Özellikle çocukların yaş dönemleri itibari ile bu kurumdan elde ettikleri kazanımlar olmaktadır. Bu kazanımlar ise onları hayatlarının her aşamasında etkileyecektir. Bu bölümde bu etkiyi göstermek adına; ebeveyn ve çocuk iletişimi, farklı anne ve baba tutumları, iletişim engelleri, olumlu iletişim ve çocuk, olumsuz iletişim ve çocuk, aile içi olumlu iletişimin çocuğun eğitim başarısına etkileri ve aile içi olumsuz iletişimin çocuğun eğitim başarısına etkileri adlı başlıklar incelenecektir.

4.1 Ebeveyn ve Çocuk İletişimi

Anne ve babanın oluşturduğu ebeveyn kavramını incelediğimizde, bu kavramın oluşmasında ki yegâne etmen çocuktur. Yani ebeveyn olabilmek için bir çocuğa sahip olmak gerekmektedir. Bu da çocuğu daha da önemli bir hale getirmektedir.

Doğduğu andan itibaren anne ve babaya ihtiyaç duyan çocuğa iyi bir model olabiliyor muyuz? Onu anlayabiliyor muyuz? Ona bir birey olarak saygı duyuyor muyuz? Onun istek ve ihtiyaçlarına ne derecede cevap verebiliyoruz? Bu soruları çeşitlendirebiliriz. Sorularımıza olumlu yanıt verdiğimiz takdirde, anne ve baba olarak çocuğumuz karşı olan sorumluluğumuzu yerine getirmenin mutluluğunu yaşayabiliriz. Ancak sorulara olumsuz yanıt verdiğimiz takdirde bunun acısını da hissetmemiz gerekmektedir. Bunun nedenlerini araştırıp biraz önce eksikliklerimizi gidermemiz gerekmektedir. Çünkü çocuğun ilk öğretmeni sayılan ebeveyn, onun önemli kazanımları elde ettiği dönemlerde büyük örnek teşkil etmektedir.

Toplumumuz da aile yapısı incelendiğinde özellikle eğitim konusu ön plana çıkan kriterlerden birisidir. Bura da tüm fedakâr anne ve babalar çocuklarının daha iyi bir eğitim alabilmesi adına çok çaba sarf etmektedirler. Yeri geldiğinde kendi ihtiyaçlarını erteleyip çocuklarının ihtiyaçlarını ilk sıraya almaktadırlar.

“Canımdan da ötedir yavrum.” Diyerek çocuğuna olan bağlılığı ve değeri ifade etmektedir.

Çocuğun davranışlarını ve okul başarısını etkileyen en önemli faktör ailedir. Çocuk aile ortamında edindiği ilişkiler ile hem okul başarısını hem de diğer gelişim evrelerini şekillendirir. Yani aile çocuk üzerinde iz bırakan ilk merkezdir. Çocuk gördüğü neyse öyle yapar. Duyduğu neyse öyle konuşur. İç dünyasında içselleştirip, dış dünyasına yansıtır.

Güçlü bir aile yapısının oluşmasında ki en önemli etkenlerden birisi ailenin iletişim noktasındaki başarısıdır. Böyle aile tipleri birbirleriyle daha samimi, daha yakın, açık ve net konuşmalarla iletişimlerini sürdürürler. Birbirlerini dikkate alıp, empati kurarlar. Yaşanılacak olan tüm duygular aile içerisinde ki her birey tarafından paylaşılır. Ayrıca aile içi iletişimi sağlıklı bir şekilde gerçekleştiren bireyler daha mutlu bir şekilde hayatlarını devam ettirirler. Çünkü böyle bir ailede güven, samimiyet, anlayış, empati gibi çok önemli değerler vardır.

İletişim esnasında sözlü iletişimin dışında sözsüz iletişimde önemli bir yer tutmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken noktalardan bir tanesi verilmesi gereken mesajın alıcıya uygun bir şekilde aktarılmasıdır. Bu konu ile ilgili iletişim unsurları adlı konu başlığında gerekli olan bilgileri vermiştik. İletişim unsurlarının doğru şekilde kullanılması aile içerisinde ki bağı güçlendirerek iletişimin istenilen seviyeye gelmesine katkı sağlar. Bu da ebeveyn ve çocuk arasındaki bağı güçlendirmiş olacaktır. Bu olumlu sürecin devam edebilmesi için aile, iletişim hakkında gerekli olan tüm bilgiye sahip olmalıdır. Sahip olunan bilgi yaşantı haline geldiği zaman ise istenilen hedefe ulaşılmış olur.

Aile yapısında yaş faktörünü dikkate alarak olayları buna göre değerlendirmek veya yaş faktörüne göre söz sahibi olmak yanlış bir davranıştır. Yani “Sen küçüksün ne bilirsin? Gibi yaklaşımlar çocuğun dünyasında derin yaralar oluşturacaktır. Çocuğu cesaretlendirme ve onun değerli olduğunu hissettirmek yerine onu değersizleştirmek çocuğa yapacağımız en büyük kötülüklerden birisidir.

Aile içi iletişimi uyumlu bir şekilde gerçekleştiren aileler şu özelliklere sahip olurlar;

1. Birlikte vakit geçirmekten hoşlanırlar.
2. Çözüm odaklıdırlar.
3. Karşılıklı saygı ve sevgi içerisindedirler.
4. Buldukları ortamlarda başarılıdırlar.
5. Paylaşmayı severler.
6. Özgüvenleri yüksektir.
7. İyi bir dinleyicidirler.
8. Önyargısız hareket ederler.
9. Anlatılmak istenileni açık ve net bir şekilde ifade ederler.
10. Aile bağları çok güçlüdür.
11. Yardımlaşmayı severler. Empati yaparlar.

Aile içi iletişimi uyumlu bir şekilde gerçekleştiren aileler çok önemli kazanımlar elde etmiş olurlar. Tabii bu kazanımlar elde edilirken ebeveynlerin daha dikkatli davranması gerekmektedir. Çünkü çocuk model olarak öğrendiği için anne ve babanın ortaya koyduğu davranışlar bu kazanımların elde edilmesinde çok büyük bir önem taşımaktadır.

İletişim kavramı her yaş itibarıyla büyük önem taşırken, konu çocuklar olunca daha büyük bir önem taşımaktadır. Canımızdan daha da öte olarak adlandırdığımız çocuklarımıza ne denli yarar sağlıyoruz veya ne denli ebeveyn olabiliyoruz.

Babalık sadece çocuğun maddi olan ihtiyaçlarını karşılamak değildir. Annelik de aynı şekilde çocuğu yedirip, giydirmek, içirmek, çamaşırını yıkayıp ve ütölemek değildir. Bunların yanında çocuğun manevi olan ihtiyaçlarını da karşılamak gerekir. Ona değer vermek, dikkate almak, dinlemek ve sevildiğini hissettirmek lazım. Aksi davranışlarla çocuğa değer verdiğimizizi düşünmek ebeveynleri yanlışta sevk etmek olacaktır. Nasıl ki bir çiçeğin hayatını devam ettirebilmesi için suya, toprağa, havaya ve ışığa ihtiyacı varsa bizler için çok değerli olan çocuklarında sevgiye ve saygıya ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçları da onlarla kurulabilecek iyi bir iletişim sayesinde gerçekleştirebiliriz. Aile içi iletişimin oluşumunda anne ve baba tutumları çok önemlidir.

4.2 Anne ve Baba Tutumları

Farklı anne-baba tutumları 6 ana başlıkta toplamak mümkündür. Bunlar:

1. Baskıcı ve otoriter tutum,
2. Gevşek tutum(çocuk merkezli tutum),
3. Dengesiz ve kararsız tutum,
4. Koruyucu tutum,
5. İlgisiz ve kayıtsız tutum,
6. Güven verici, destekleyici ve hoşgörülü tutum (Yavuzer, 2014).

4.2.1 Otoriter Tutum

Bu tutumda, ana-baba katı bir disiplin uygular. Çocuk her kurula uymak zorunda bırakılır (Yavuzer, 2014).

Böyle bir aile ortamında yetişen çocukta özgüven eksikliği meydana gelir. İsteddiği gibi davranamaz. Anne ve babası tarafından kontrol edilir. Yani her türlü davranışı kontrol altında tutulur. Bu da çocuğu baskı altına alacağı için çocuğun kendini gerçekleştirmesine olanak vermez. Böyle bir durum karşısında içene kapanık, durgun, cesareten yoksun bir çocuğun oluşumuna zemin hazırlanmış olur.

4.2.2 Gevşek Tutum

Böyle bir ortamda çocuk, ailede inisiyatif sahibi tek kişidir ve onun isteklerine diğer aile bireyleri kayıtsız şartsız uyarlar (Yavuzer, 2014).

Bu tutumda aşırı sevgiden kaynaklı sorun gözlenmektedir. Hayatın her evresinde olduğu gibi aile içerisindeki tutum ve davranışlarda belli bir ölçüde olması gerekmektedir. Bu sevginin azlığı veya fazlalığı çeşitli sorunlar oluşturmaktadır.

Çocuk merkezli tutumda yetişen bir çocuk hayatının ilerleyen döneminde bir emir altında veya denetleyici bir ortamda bulunduğu zaman adeta sudan çıkmış bir balık gibi ne yapacağını bilemez hale gelir. Anne ve babadan görmüş olduğu rahat tutumu toplumda ki her kesim tarafından da bekleyeceği için aksi bir tutum çocuğun bocalamasına sebebiyet verecektir. Oysaki çocukları hayata

hazırlayan bir anne ve baba böyle bir olumsuzluğun önceden farkına varıp gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.

4.2.3 Kararsız Tutum

Buradaki dengesizlik ve tutarsızlık, anne-baba arasındaki görüş ayrılığında olabildiği gibi, anne veya babanın gösterdikleri değişken davranış biçiminde de görülebilir. (Yavuzer, 2014).

Aile de alınacak olan her türlü karar önce ebeveynler arasında istişare edilmelidir. Ardından alınacak ortak karar doğrultusunda tutumlar sergilenmelidir. Annenin kızdığı bir davranışa baba tersi bir tutumla; babanın kızmış olduğu bir davranışa yine anne tersi bir tutumla yaklaşırsa çocuk şaşıracaktır. Acaba annemin yaptığımı doğru yoksa babamın yaptığı mı? gibi sorular çocukta kafa karışıklığına neden olacaktır.

Sağlıklı ve dengeli beslenmek için abur cuburdan uzak durulmasını belirten anne-baba her fırsatta abur cubur yemektedir. Söylemlerinin ve eylemlerinin tutarsız olduğu bir ortamda çocuk olumsuz yönde etkilenecektir. Çocuğa verilmek istenen mesaj önce kendi içerisinde tutarlı olmalıdır.

4.2.4 Koruyucu Tutum

Ana-babanın aşırı koruması, çocuğa gerektiğinde fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir (Yavuzer, 2014).

Koruyucu tutum çocuğun mücadele özelliğine ket vuracaktır. Çocuğun kendini gerçekleştirmesini engelleyecektir. Çocuğuma bir şey olur düşüncesiyle sürekli etrafında yer alıp sözde yanındayım tutumu çocuğu kendin olma yetisinden mahrum bırakacaktır.

4.2.5 İlgisiz Tutum

İlgisiz ve kayıtsız tutum, anne-babanın, çocuğu yalnız bırakma, görmezlikten gelme şeklinde dışlaması anlamına gelir (Yavuzer, 2014).

Çocuklar bulunduğu yaş dönemleri itibari ile sürekli ilgi isterler. Aileden görmediği ilgi karşısında sinirli bir yapıya sahip olur. Böylece etrafına zarar verebilecek bir düzeye gelir. Ayrıca çocuk görmezden gelindiği zaman kendisini

değersiz hissedeceği için bu olumsuz tutum onu her alanda olumsuz etkileyecektir.

4.2.6 Güven Verici Tutum

Böyle bir tutumda evde kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir. Bu sınırlar içinde çocuk özgürdür. Söz hakkı vardır. Duygu ve görüşlerine saygı duyulur (Yavuzer, 2014).

Duygu ve görüşlerine saygı duyulan çocuk kendisini aile içerisinde değerli görür. Özgüven elde eder. Bu özgüven sayesinde kendi kararlarını alabilme sorumluluğuna erişir. Böyle bir kazanımda onu hayatının her evresinde olumlu yönde etkileyecektir.

Yukarıda yer alan başlıklarda aile içerisinde yer alan tutumlardan bahsettik. Burada anne ve babanın çocuğa karşı yaklaşımları çocuğun hayata bakış açısını ve kişilik oluşumunda çok önemli olduğunu gördük.

Çocuğu kazanmada ve kaybetmede iletişim büyük önem taşımaktadır. Yaşanabilecek iletişim engelleri aile içerisindeki bağları koparacak kadar etkilidir.

4.3 İletişim Engelleri

Genel olarak bakıldığında iletişim engelleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

1. Emir vermek, yönlendirmek
2. Uyarmak, gözdağı vermek
3. Ahlâk dersi vermek
4. Onun yerine karar vermek, ahkâm kesmek
5. Öğretmek, nutuk çekmek, mantıklı düşünceler önermek
6. Yargılamak, eleştirmek, suçlamak, aynı düşüncede olmamak
7. Ad takmak alay etmek
8. Olayı küçümsemek
9. Soru sormak, sınamak, sorgulamak
10. Oyalamak, konuyu saptırmak
11. Yorumlamak, analiz etmek (Azize, 2017).

Yukarıda yer alan iletişim engellerine baktığımızda, aslında günlük hayatımızda bu engelleri ne kadar da çok kullandığımızı görürüz. Şimdi bu engelleri detaylı olarak ele alalım.

4.3.1 Emir Verme ve Yönlendirme

Bu iletişim engelinde emir vermek ve yönlendirme olduğu için çocuk kendisini değersiz görebilir. Çünkü kontrol kendisinde değildir. Karşı tarafın duygu ve düşünceleri ile hareket edilmek istenir.

“Derhal o suyu iç.”

“Çabuk dişlerini fırçala.”

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.3.2 Uyarma ve Gözdağı Verme

Uyarmak ve gözdağı vermek çocuğu hiçe sayarak onu sindirir. Sindirilen bir çocukta kendisini değersiz hisseder. Böylece çocuğun ebeveynlere karşı öfkesi ortaya çıkacaktır.

“Böyle davranmaya devam edersen, sinemaya gitmeyi unut.”

“Ödevini bitirmezsen bir daha tabletle oynayamazsın.”

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.3.3 Ahlâk Dersi Verme

Ahlâk dersi vermek, çocuğa otoritenin ebeveynlerde olduğunu gösterir. Ebeveynler kendilerine göre çocuğa doğru olan ve yanlış olan göstermeye çalışılır. “Sen bilmezsin biz biliriz.” imajı ortaya çıkmış olur. Burada çocuk kendine güvenilmediğini hissedecektir.

“O şekilde giyinmemelisin.”

“Terbiyeli bir çocuk böyle mi davranır?”

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.3.4 Onun Yerine Karar Verme

Onun yerine karar vermek, ahkâm kesmek çocuğun değil aile bireylerinin çocuk adına karar vermesidir. Çocuğun duygu ve düşünceleri yine devre dışı

bırakılmıştır. Böyle bir davranış sonucunda çocuk tek başına bir şey yapamayacağını ve karar veremeyeceğinin düşünür.

“Bu elbiseleri katlayabileceğini düşünüyorum?”

“Bence bilgisayarla oynamayı bırakmalısın ve kitap okumalısın.”

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.3.5 Öğretme ve Mantıklı Düşünceler Önerme

Nutuk çekmek ve mantıklı önermelerde bulunulduğunda çocuk, bilgilerinin geçersiz olduğunu düşünecektir. Bu da onu değersizleştirecektir. Ayrıca bu ileti çocuğu suçlama olarak adlandırılabilir. Çünkü sürekli dikte etmek çocukta “Sen yapamıyorsun bu nedenle de sana müdahale etmek zorunda kalıyorum.” Düşüncesini oluşturacaktır. Bu ileti sürekli tekrarlandığında ise çocuk dıştan denetimli bir birey haline gelmiş olacaktır.

“Ben senin yaşındayken, sırtımla odun çekerdim.”

“Sen bunları anlamayacak kadar küçüksün.”

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.3.6 Yargılama, Suçlama ve Aynı Düşüncede Olmama

Aynı düşüncede olmamak karşımızda ki kişiyi aşağılamak, suçlamak anlamına gelmez. Böyle iletiler çocukta değersizlik duygusunu oluşturur. Düşüncelerinin hafife alındığını hisseder. “Nasıl olsa yine eleştirecekler, yine yargılayacaklar, yine suçlayacaklar.” Çocuğun sahip olduğu bu çıkarımlar sonucunda kendine güveni olmayan ve girişimci ruhtan yoksun olarak bir birey olarak hayatına devam eder.

“Senin bu yazıyı böyle çirkin yazacağını düşünmemiştim. Çalışkan öğrenci böyle yapmaz.”

“Arkadaşına böyle yaparsan tabi ki kavga çıkar.”

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.3.7 Ad Takma ve Alay Etme

Diğer iletişim engelleri gibi ad takmak ve alay etmekte çocuk üzerinde çok olumsuz etkiler oluşturacaktır. Böyle iletiler çocuğu küçük düşürmeye itecektir. Kendisini değersiz hissettirecektir. Kendisine olan güvenini sarsacaktır. Sevilmediği kanısı oluşur.

‘‘Hadi sende tembel.’’

‘Geri zekâlı.’’

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.3.8 Olayı Küçümseme

Bireyin kendisini değersiz ve küçük görmesine yönlendirir. Çocuk anlaşılmadığını düşünür. Çabasının boşa gittiğini görür ve üzülür.

‘‘ İki kitap okudun diye, kendini bir şey mi sanıyorsun?’’

‘‘Her işi bitirdin de şimdi de bunu mu çıkardın karşımıza.’’

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.3.9 Soru Sorma, Sınama ve Sorgulama

‘‘Sorgulanıyorum’’ düşüncesine kapılan çocuk, samimi cevaplar vermekten kaçınabilir. Bu da onu farklı cevaplara iter. Yalan söyleyebilirler. Çok soru sormak ve sorgulamak çocuğun zihninde ‘‘Bana inanmıyorlar.’’düşüncesini oluşturur, böylece güvensizlik ve kuşku meydana gelir. Ayrıca çocuk sorduğu her soruya cevap almayı ister. Alamadığı durumlarda dikkate alınmadığını düşünür. Böylece kendini değersiz hisseder.

‘‘Neden geç geldin?’’

‘‘Kim vardı yanında?’’

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.3.10 Oyalama ve Konuyu Saptırma

Oyalandığını ve saptırıldığını düşünen birey karşı tarafın kendisini dikkate almadığını düşünür. Böyle bir durumda kişi kendisini önemsiz hisseder. Kişiler arasında güvensiz ilişkiler oluşur.

‘‘Boş ver arkadaşını şikayet etmeyi, oyununa devam et istersen.’’

‘‘Ne acele ediyorsun? Elbet bir gün alırım.’’

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.3.11 Yorumlama ve Analiz Etme

Böyle iletiler çocuğun duygularını ifade etmesinde sıkıntılar yaşamasına neden olur. Böylece iletişim kopmuş olur.

‘‘Kardeşine kızıp, duvarı yazmışsın.’’

‘‘İstediğin oyuncacı almadığım için bana kızgınsın.’’

Gibi cümleleri örnek verebiliriz.

4.4 Olumlu İletişim ve Çocuk

İletişim etkilemektir ve yönlendirmektir. Karşımızdaki çocuğa iletişim yaklaşımımız onu etkileyip çeşitli davranışlara yönlendirecektir. Bu nedenle olumlu iletişimin etkisi de, davranışı da olumlu olacaktır.

Çocuk ile olumlu iletişim kurmanın ana ilkesi onu koşulsuz sevmektir. Bu sevgiyi hisseden çocuk ebeveynlerine karşı güven duyar ve olumlu bir benlik algısını geliştirir. Böylece davranışlarının temeli de atılmış olur.

Olumlu iletişimin yüksek olduğu bir aile ortamında yetişen çocuk, kendini iyi ifade edebilen, özgüveni yüksek, saygılı ve akranları içerisinde öne çıkan bir birey olacaktır.

Çocuklarla kurulacak olan iletişim için illa sözlü olarak harekete geçemeyebiliriz. Bazen onun değerli olduğunu hissettirebilecek hal ve hareketler bile yeterli olacaktır. Çocuğun duyguları fark edilmeli. Adeta kendi duygularımız gibi hissetmeliyiz. Böyle bir yaklaşım sayesinde söze bile gerek duymadan çocukla etkili bir şekilde iletişim kurabiliriz.

Olumlu iletişimde var olması gereken çeşitli davranışlar ve iletiler vardır. Etkin dinleme, kişinin sözünün kesilmemesi, beden dilinin aktif olarak kullanılması, ‘‘Seni dikkate alıyorum.’’ mesajının verilmesi, empati kurmak gibi... Böyle davranışlar ve iletiler çocuğun kendisini değerli hissetmesine neden olacaktır.

Olumlu iletişime sahip bir ailede Şu yaklaşımlar gerçekleşir:

Karşılıklı sevgi ve saygı vardır.

Ailenin her bireyi değerlidir.

Problemler göz ardı edilmez. özüme kavuşturulur.

Ailede her bireyin söz hakkı vardır. Herkes düşüncesini uygun Şekilde dile getirir.

Herkes sorumluluğunu bilir.

Çocukların yapmış oldukları her davranışı anlamlandırmak gerekir. Bunun içinde çocuğun bulunduğu dönemin özelliklerini iyi bilmek gerekir. Bu konu hakkında elde edinilen bilgi çocuğu daha yakından tanımamıza neden olacaktır. Böylece davranışları karşısında daha olumlu tavır sergilemiş oluruz. Bu olumlu tavır olumlu iletişimi meydana getirmiş olur. Böylece çocuk anne ve babası tarafından anlaŐıldığının farkına varır.

Olumlu iletişimin önemli öğelerinden biriside çocuğun kendisini ifade etme olanağının sunulmasıdır. Ayrıca duygu ve düşüncelerini rahatlıkla dile getirmesi için ona fırsatlar verilmelidir. Çocuklar çok soru sorarak öğrenmeyi gerçekleŐtirdikleri için sabırla yaklaŐılmalıdır.

Dikkat edilmesi gereken hususlardan biriside, söylemek istediğimizi nasıl söylememiz gerektiğidir. Can alıcı kelimeler iletişimin başlaması noktasında büyük önem arz etmektedir. Çocuğu takdir edici, cesaretlendirici ve değerli olduğunu hissettirici cümleler ebeveyn ile iletişim bağını güçlendirecektir. Böylece olumlu iletişimi gerçekleştirmiş oluruz.

4.5 Olumsuz İletişim ve Çocuk

Ebeveyn ve çocuk arasındaki olumsuz iletişim onu her döneminde etkileyecektir. Olumsuz aile iletişimi çocuğun kişilik yapısını, tavırlarını, alışkanlıklarını, inanç ve değer yargılarını biçimlendirmektedir. Ayrıca iletişim, çocuğun aile içindeki yerini belirleyecektir.

Çocuğa karşı takınılan tavır, onun yaŐantıların oluşmasında büyük önem arz etmektedir. Bu yaŐantılarının oluşumunda gerekli model olan anne ve babasına

ihtiyaç duyar. Ebeveynler özellikle iletişim sürecinde daha dikkatli olmak zorundadırlar.

Aile içinde meydana gelen çatışmalar, aile içindeki her bireyi etkiler. Bu çatışmaların temelinde yatan etken iletişim eksikliğidir. Bu eksiklik olumsuz iletişim olarak adlandırılır. Böyle bir aile ortamında çocuk kabullenilmez, korunup kollanmaz, gerekli sevgi gösterilmez. Böyle bir ortamda yetişen çocuk hangi davranışı ne zaman ve nerede yapacağını ayırt edemez. Dengesiz ve tutarsız bir yapıya sahip olur.

Çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran olumsuz iletişim, onun çekingen, girişimsiz, huysuz bir birey olabilmesine neden olacaktır. Sıkı bir ortamda yetişen çocuk denetim altında tutularak dışarıdan denetimli hale gelir.

Olumsuz iletişime sahip bir ailede şu yaklaşımlar gerçekleşir:

Karşılıklı sevgi ve saygı yoktur.

Ailenin her bireyi değerli değildir.

Problemler göz ardı edilir. Çözüm yerine problem daha da büyütülür.

Ailede her bireyin söz hakkı yoktur. Herkes düşüncesini dile getiremez.

Genellikle sorumluluktan kaçılır.

4.6 Aile İçi Olumlu İletişimin Çocuğun Eğitim Başarısına Etkileri

Okulda çocuğun akademik başarısının iyi bir şekilde yürümesi için dış çevresiyle de bu ilişkinin tutarlı bir halde gerçekleşmesi gerekmektedir. Tabii ki bu çevrelerin en başında aile gelmektedir. Çünkü çocuğun ilk öğrenmelerinin gerçekleştiği ve ilk rol model aldığı kişilerin bulunduğu ortam ailedir. Bu nedenle aile çocuğun eğitim başarısında çok önemli rol oynamaktadır.

Aile katılımına ilişkin birçok araştırma, evde ve okuldaki aile katılımı ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi ortaya koymuş, ayrıca aile katılımını öğrencilerin okul başarısının önemli bir yordayıcısı olarak belirlemiştir (Keçeli, 2008).

Olumlu iletişime sahip aile içerisinde çocuğa yeteri kadar zaman ayrılır. Tüm sıkıntılar paylaşılır. Kurulacak olan başarılı iletişimle çocuğun başarısını

desteklenir. Başarısız bir durumunda ise aile bireyleri tarafından mantıklı çözümler bulunur. Daha önce yapılmış olan hatalar sürekli gündem edilmez. Bunun yerine yapılan güzel şeyler gündem edilir. Böylece çocuk başarıya teşvik edilmiş olur. Ayrıca ebeveynler başarı konusunda çocuktan elde edebileceği bir beklenti içinde olurlar. Yani çocuğun elde edebileceği başarının farkındadırlar. Büyük beklentiler içerine girmezler. Böylece gerçekçi olan bir beklenti içerisinde oldukları için çocuk üzerinde de kaygıya sebep olmazlar. Bu da çocuğun rahat bir şekilde eğitim hayatına devam etmesini sağlayıp, başarılı olmasında önemli bir etken teşkil eder.

Aile içi olumlu iletişimin olduğu bir aile ortamında çocuğun eğitim başarısına etki eden şu davranışlar gerçekleştirilir:

Okul ile ilgili oluşabilecek bir sıkıntıda problemin ne olduğunun tespiti için suçlamalardan uzak kaçılır.

Kendisini ifade etmesi için fırsat verilir.

Zorlandığı veya yapamadığı bir ödevde uygun olabilecek yönlendirmeler yapılır.

Çocuğun yapması istenilen davranışlar için ebeveynler örnek teşkil eder.

Çocuğun akranları ile kıyaslamalardan kaçınılır.

Çocuğun yaptığı yanlışlar çözüme kavuşturulur, sürekli gündem edilmez.

4.7 Aile İçi Olumsuz İletişimin Çocuğun Eğitim Başarısına Etkileri

Çocuğun okul başarısını etkileyen önemli bir konu da iletişim eksikliğinden kaynaklanan tartışmaların ve kavgaların yaşandığı huzursuz bir aile ortamıdır. Ebeveynler arasında yaşanan bu çatışma ve tartışmalar, tüm aile bireylerini etkiler. Bunun sonucunda çocuk bu etki altında okul da gerekli olan başarıyı gösteremeyecektir.

Aile içerisinde meydana gelen her türlü etkileşim çocuğun yaşantılarında önemli bir yere sahiptir. Bu etkileşim onun toplumda ki yerini de belirleyecektir. Bu etkileşimin birçok olumsuz boyutu vardır. Bunlardan biriside eğitim başarısını etkilemesi.

Eğitim çağına gelen çocuk iletişimden yoksun aile ortamından, farklı bir ortam olan okula gidecektir. Burada aile içerisinde edindiği kazanımları

sergileyecektir. İletişim eksikliği olan huzursuz bir ailede, çocuk anne ve babadan uzaklaşır. Aile bağları kopar. Kendi içine çekilen çocuk okul ve çevresinde hırçınlaşır. Bu olumsuz davranışlar sonucu dışlanmaya başlar. Kendini derslerine veremez hale gelir.

Aile içi olumsuz iletişimin olduğu bir aile ortamında çocuğun eğitim başarısına etki eden şu davranışlar gerçekleştirilir:

1. Okul ile ilgili oluşabilecek bir sıkıntıda ilk çocuk suçlanır.
2. Kendisini ifade etmesi için fırsat verilmez.
3. Zorlandığı veya yapamadığı bir ödevde "geri zekâlı" yakıştırması yapılır.
4. Çocuğun yapması istenilen davranışlar için ebeveynler örnek teşkil etmezler.
5. Çocuğun akranları ile sürekli kıyaslamalar yapılır.
6. Çocuğun yaptığı yanlışlar sürekli gündem edilir.

5 BULGULAR

Bu bölümde, çalışmada kullanılan veri toplama araçları ile elde ettiğimiz analizler yer alacaktır. Bu analizlerin ortaya çıkan sonuçları ise yorumlanıp akademik bir dil ile ifade edilmiştir.

5.1 Betimsel Bulgular

Çizelge 5.1: Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Betimsel Bilgiler

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	169	53,0
	Erkek	150	47,0
Akademik ortalama	70 ve altı	85	26,6
	71-80 arası	59	18,5
	81-90 arası	103	32,3
	91 ve üzeri	72	22,6
Toplam		319	100,0

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan kız öğrencilerin oranının %53, erkek öğrencilerin oranının ise %47 olduğu anlaşılmaktadır. Akademik ortalaması 70 ve altı olan öğrencilerin oranı %26,6; 71-80 arası olan öğrencilerin oranı %18,5; 81-90 arası olan öğrencilerin oranı %32,3 ve 91 ve üzeri olan öğrencilerin oranı ise %22,6'dır.

Çizelge 5.2: Araştırmaya Dahil Edilen Okullarda Öğrenim Gören Öğrencilerin Dağılımı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
100. Yıl İ.O.	13	4,1
Bekir Sami Dedeoğlu İ.O.	18	5,6
Dede Korkut İ.O.	28	8,8
Gaziosmanpaşa Fevzi Çakmak İ.O.	32	10,0
Gaziosmanpaşa Aliya İzzet Begoviç İ.O.	33	10,3
Gaziosmanpaşa Ertuğrul Gazi İ.O.	9	2,8
Okullar Gaziosmanpaşa Karlı Tepe İ.O.	31	9,7
Gaziosmanpaşa Preveze İ.O.	24	7,5
Gaziosmanpaşa Selahattin Eyyubi İ.O.	23	7,2
Gaziosmanpaşa Şükrü Yemenci İ.O.	27	8,5
Gaziosmanpaşa Yenimahalle İ.O.	27	8,5
Gaziosmanpaşa Mithat Paşa İ.O.	40	12,5
Havuz Başı Atilla Baykal İ.O.	14	4,4
Toplam	319	100,0

Tablo incelendiğinde, 100. yıl ilkokulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %4,1; Bekir Sami Dedeoğlu ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %5,6; Gaziosmanpaşa Fevzi Çakmak ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %8,8; Gaziosmanpaşa Aliya İzzet Begoviç ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %10; Gaziosmanpaşa Karlı Tepe ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %9,7; Gaziosmanpaşa Preveze ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %7,5; Gaziosmanpaşa Selahattin Eyyubi ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %7,2; Gaziosmanpaşa Şükrü Yemenci ilk okulundan

araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %8,5; Gaziosmanpaşa Yenimahalle ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %8,5; Gaziosmanpaşa Mithat Paşa ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %12,5 ve Havuz Başı Atilla Baykal ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı ise %4,4'tür.

5.2 Verilerin Analizinde Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Araştırmanın amacı doğrultusunda, Aile Değerlendirme Ölçeğinden elde edilen puanlar cinsiyet ve akademik ortalama değişkenlerine göre karşılaştırarak incelenmiştir. Verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır.

Veriler analiz edilmeden önce, parametrik testler için gerekli varsayımların karşılanıp karşılanmadığı kontrol edilmiştir. Bunun için öncelikle veri setinde normal dağılımı güçleştiren uç değerlerin (outlier) olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaçla, standardize Z değerleri hesaplanmış ve incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar ± 3 aralığının dışında değerler alan 5 adet uç değer veri setinde bulunduğunu göstermiştir. Bu değerlere ait veriler, veri setinden çıkarılmıştır. Bir sonraki aşamada, Aile Değerlendirme Ölçeğinden elde edilen puanların, karşılaştırma yapılacak her bir gruba göre normal dağılım gösterip göstermediği araştırılmıştır. Bu doğrultuda, her bir dağılıma ait çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır (Ek X). Büyük örneklemler çalışmalarda hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 2 değer aralığında bulunması, normal dağılım varsayımının karşılanması için yeterlidir (George ve Mallery, 2010). Hesaplanan çarpıklık ve basıklık değerlerinin, ± 2 aralığında değerler aldığı, verilerin normal dağılım gösterdiği, anlaşılmıştır. Bu aşamadan sonra, parametrik testler kullanılarak analizlerin gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

Araştırmada hangi parametrik testlerin kullanıldığı Tablo 1'de gösterilmiştir. SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Analiz sonuçları %95 güven düzeyinde ele alınmış ve $p < 0,05$ değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Çizelge 5.3: Karşılaştırma Grupları ve Kullanılan Analiz Teknikleri

Karşılaştırma Grubu	Analiz Tekniği
Cinsiyet	İlişkisiz örneklem t testi
Akademik Ortalama	Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Araştırmanın amacı doğrultusunda Aile Değerlendirme Ölçeğinde elde edilen puanlar ve akademik not ortalamaları arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Normal dağılım varsayımının karşılandığı durumda, Pearson Korelasyon Analizi kullanılarak iki değişken arasındaki doğrusal ilişkinin yönü ve gücü belirlenebilir. Korelasyon analizi sonucunda elde edilen 0 ile ± 0.29 arasındaki korelasyon değerleri düşük, ± 0.30 ile ± 0.69 arasındaki korelasyon değerleri orta ve ± 0.70 ile ± 1 arasındaki korelasyon değerleri ise yüksek düzey ilişki olarak yorumlanmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Araştırmanın amacı doğrultusunda Aile Değerlendirme Ölçeği boyutlarının akademik başarı üzerindeki etkisini belirlemek için; Aile Değerlendirme Ölçeği boyutları (bağımsız değişken) ile akademik puan ortalamaları (bağımlı değişken) arasında basit doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Regresyon analizi gerçekleştirilmeden önce gerekli varsayımların karşılanıp karşılanmadığı kontrol edilmiştir. Varyans Artış Faktör (VIF) katsayılarının 10'dan küçük olması ve Durbin-Watson (D-W) katsayısının 1,5 ile 2,5 arasında değerler alması değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığını göstermektedir (Çokluk, vd., 2012). Bu çalışmada, Durbin-Watson katsayısı 2,07 olarak, en yüksek VIF değerleri ise 2,06 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar, değişkenler arasında çoklu bağlantı problemlerinin olmadığını göstermiştir.

5.3 Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen hipotezleri test etmek için gerçekleştirilen analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar tablolar halinde gösterilmiş ve açıklanmıştır.

Çizelge 5.4’de, öğrencilerin Ailede Değerlendirme Ölçeğinin; Problem çözme, İletişim, Roller, Duygusal tepki verebilme, Gereken ilgiyi gösterebilme, Davranış kontrolü ve Genel fonksiyon boyutlarından elde ettikleri puanlara ait ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler gösterilmiştir.

Çizelge 5.4: Aile Değerlendirme Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Değerler

	Minimum	Maksimum	$\bar{X}$	Ss
Problem çözme	1,00	3,50	1,88	0,54
İletişim	1,00	3,44	2,09	0,49
Roller	1,18	3,09	2,00	0,39
Duygusal tepki verebilme	1,00	3,67	1,94	0,57
Gereken ilgiyi gösterebilme	1,43	4,00	2,52	0,49
Davranış kontrolü	1,56	3,11	2,26	0,32
Genel fonksiyonlar	1,00	2,92	1,71	0,42

Tablo incelendiğinde, problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutlarına ait puan ortalamaları sırası ile 1,88; 2,09; 2,00; 1,94; 2,52; 2,26 ve 1,71 olarak hesaplanmıştır. Ölçek maddeleri 1(sağlıklı) ile 4 (sağlıksız) arasında değişen değerlere göre puanlanmaktadır. Her bir boyut için hesaplanan ortalama puan 4’e yaklaştıkça sağlıksız aile işlevi algısı artmaktadır. Aile Değerleri ölçeği boyutlarından elde edilen ortalama değerler için 2 değeri teorik olarak ayırt edici bir değerdir. 2’nin altı sağlıklı, 2’nin üzeri ise sağlıksız aile işlevi algısını ifade etmektedir (Bulut, 1990). Bu araştırmada elde edilen puan ortalamaları incelendiğinde, öğrencilerin; problem çözme, roller, duygusal tepki verebilme ve genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algılarının sağlıklı; iletişim, gereken ilgiyi gösterebilme ve davranış kontrolüne yönelik aile işlevi algılarının ise sağlıksız olduğu söylenebilir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda Aile Değerlendirme Ölçeğinden elde edilen puanları cinsiyet değişkenine göre karşılaştırmak için şu hipotezler geliştirilmiştir:

Hipotez 1: Araştırma katılan öğrencilerin problem çözmeye yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 2: Araştırma katılan öğrencilerin iletişime yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 3: Araştırma katılan öğrencilerin rollere yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 4: Araştırma katılan öğrencilerin duygusal tepki verebilmeye yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 5: Araştırma katılan öğrencilerin gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 6: Araştırma katılan öğrencilerin davranış kontrolüne yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 7: Araştırma katılan öğrencilerin genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algılarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

Bu hipotezleri test etmek için öğrencilerin Aile Değerlendirme Ölçeğinin; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutlarından elde ettikleri puanlar cinsiyetlerine göre karşılaştırılarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Çizelge 5.5’de yer almaktadır.

Çizelge 5.5: Aile Değerlendirme Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Aile İşlevi	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Problem çözme	Kız	167	1,90	0,53	0,60	0,55
	Erkek	147	1,86	0,55		
İletişim	Kız	167	2,08	0,46	-0,16	0,87
	Erkek	147	2,09	0,52		
Roller	Kız	167	1,96	0,39	-1,73	0,09
	Erkek	147	2,04	0,39		
Duygusal tepki verebilme	Kız	167	1,90	0,56	-1,12	0,26
	Erkek	147	1,98	0,58		
Gereken ilgiyi gösterebilme	Kız	167	2,43	0,46	-3,17	0,00
	Erkek	147	2,61	0,51		
Davranış kontrolü	Kız	167	2,26	0,32	-0,25	0,80
	Erkek	147	2,27	0,33		
Genel fonksiyonlar	Kız	167	1,71	0,42	-0,17	0,87
	Erkek	147	1,72	0,41		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutu puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algıları benzer düzeydedir.

Diğer yandan, öğrencilerin gereken ilgiyi gösterebilme boyutu puan ortalaması cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0,05$). Erkek öğrencilerin gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi algılarının daha sağlıklı olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak, Hipotez 1, Hipotez 2, Hipotez 3, Hipotez 4, Hipotez 6 ve Hipotez 7 reddedilmiş, Hipotez 5 ise kabul edilmiştir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda Aile Değerlendirme Ölçeğinden elde edilen puanları akademik ortalama değişkenine göre karşılaştırmak için şu hipotezler geliştirilmiştir:

Hipotez 8: Araştırma katılan öğrencilerin problem çözmeye yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 9: Araştırma katılan öğrencilerin iletişime yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 10: Araştırma katılan öğrencilerin rollere yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 11: Araştırma katılan öğrencilerin duygusal tepki verebilmeye yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 12: Araştırma katılan öğrencilerin gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 13: Araştırma katılan öğrencilerin davranış kontrolüne yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 14: Araştırma katılan öğrencilerin genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algılarında akademik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

Bu hipotezleri test etmek için öğrencilerin Aile Değerlendirme Ölçeğinin; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutlarından elde ettikleri puanlar akademik ortalamalarına göre karşılaştırılarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 5,6'da yer almaktadır.

Çizelge 5.6: Aile Değerlendirme Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Akademik Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

Aile İşlevi	Akademik Ortalama	N	$\bar{X}$	Ss	F	p	Gruplar Arası Fark*
Problem çözme	1. 70 ve altı	84	1,92	0,65	0,97	0,41	-
	2. 70-80 arası	58	1,94	0,50			
	3. 80-90 arası	101	1,87	0,49			

Çizelge 5.6: (devam) Aile Değerlendirme Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Akademik Puan Ortalamalarına Göre Karşılaştırılması

	4. 90 ve üzeri	71	1,80	0,49			
İletişim	1. 70 ve altı	84	2,20	0,52	5,75	0,00	1>4, 2>4
	2. 70-80 arası	58	2,20	0,44			
	3. 80-90 arası	101	2,05	0,47			
	4. 90 ve üzeri	71	1,92	0,46			
Roller	1. 70 ve altı	84	2,09	0,43	4,96	0,00	1>4, 2>4
	2. 70-80 arası	58	2,01	0,38			
	3. 80-90 arası	101	2,02	0,40			
	4. 90 ve üzeri	71	1,86	0,31			
Duygusal tepki verebilme	1. 70 ve altı	84	2,14	0,60	7,94	0,00	1>4, 2>4
	2. 70-80 arası	58	2,00	0,46			
	3. 80-90 arası	101	1,89	0,54			
	4. 90 ve üzeri	71	1,72	0,57			
Gereken ilgiyi gösterebilme	1. 70 ve altı	84	2,49	0,49	0,88	0,45	-
	2. 70-80 arası	58	2,52	0,49			
	3. 80-90 arası	101	2,57	0,47			
	4. 90 ve üzeri	71	2,45	0,53			
Davranış kontrolü	1. 70 ve altı	84	2,31	0,31	1,56	0,20	-
	2. 70-80 arası	58	2,28	0,27			
	3. 80-90 arası	101	2,25	0,34			
	4. 90 ve üzeri	71	2,20	0,36			
Genel fonksiyonlar	1. 70 ve altı	84	1,84	0,45	7,78	0,00	1>4, 2>4
	2. 70-80 arası	58	1,79	0,37			
	3. 80-90 arası	101	1,68	0,37			
	4. 90 ve üzeri	71	1,54	0,41			

Scheffe Testi

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin; problem çözme, gereken ilgiyi gösterebilme ve davranış kontrolü boyutu puan ortalamalarının akademik puan ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Diğer yandan, öğrencilerin; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutu puan ortalamalarının akademik puan ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, akademik ortalaması “70 ve altı” olan öğrencilerin; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algıları, akademik ortalaması “80-90 arası” ve “90 ve üzeri” olan öğrencilerininkine göre daha sağlıklıdır. Bu sonuçlara göre; Hipotez 8, Hipotez 12 ve Hipotez 13 reddedilmiş, Hipotez 9, Hipotez 10, Hipotez 11 ve Hipotez 14 ise kabul edilmiştir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, Aile Değerlendirme Ölçeği boyutlarının akademik başarı üzerindeki etkisini belirlemek için regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Regresyon analizi gerçekleştirilmeden önce, Aile Değerlendirme Ölçeği boyutları ile akademik puan ortalamaları arasındaki ilişkilere ait korelasyon katsayıları hesaplanarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 5.7’de gösterilmiştir.

Çizelge 5.7: Aile Değerlendirme Ölçeğinden Elde Edilen Puanlar ile Akademik Ortalama Puanları Arasındaki İlişkilere Ait Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Akademik Ortalama	1							
2. Problem çözme	-,086	1						
3. İletişim	-,219**	,356**	1					
4. Roller	-,192**	,191**	,380**	1				
5. Duygusal tepki verebilme	-,266**	,258**	,600**	,482**	1			
6. Gereken ilgiyi gösterebilme	-,005	-,139*	,161**	,278**	,270**	1		
7. Davranış kontrolü	-,120*	,181**	,165**	,299**	,251**	,124*	1	
8. Genel fonksiyonlar	-,260**	,454**	,516**	,533**	,574**	,163**	,249**	1

* $p<0,05$; ** $p<0,01$

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin; akademik puan ortalamaları ile problem çözme ve gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamsız ilişkilerin bulunduğu anlaşılmıştır ($p>0,05$). Diğer yandan, öğrencilerin; akademik puan ortalamaları ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır ($p<0,05$). Öğrencilerin; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik sağlıklı aile işlevi algıları arttıkça, akademik puan ortalamaları da artış göstermektedir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, Aile Değerlendirme Ölçeğinden elde edilen puanların akademik başarı üzerindeki etkisini belirlemek için şu hipotezler geliştirilmiştir:

Hipotez 15: Problem çözmeye yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 16: İletişime yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 17: Rollere yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 18: Duygusal tepki verebilmeye yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 19: Gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 20: Davranış kontrolüne yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 21: Genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algısı akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Bu hipotezleri test etmek için gerçekleştirilen regresyon analizi sonuçları Tablo 5.8'de yer almaktadır.

Çizelge 5.8: Aile Değerlendirme Ölçeği Boyutlarının Akademik Başarı Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	D-W	VIF
Sabit	3,84	0,55		6,96	0,000		
Problem çözme	0,16	0,13	0,08	1,21	0,228		
İletişim	-0,16	0,16	-0,07	-0,97	0,335		
Roller	-0,11	0,20	-0,04	-0,56	0,576		
Duygusal tepki verebilme	-0,30	0,15	-0,15	-1,98	0,048	2,07	2,06
Gereken ilgiyi gösterebilme	0,23	0,13	0,10	1,68	0,093		
Davranış kontrolü	-0,16	0,20	-0,05	-0,80	0,424		
Genel fonksiyonlar	-0,42	0,21	-0,16	-2,01	0,045		
R=0,319		R ² =0,102		F=4,95		p=0,00	

Tablo incelendiğinde, Aile Değerlendirme Ölçeğinin boyutlarından sadece duygusal tepki verebilme ve genel fonksiyonların akademik başarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu anlaşılmaktadır (R= 0,319; R²= 0,102; F=4,95; p<0,001). Bu durumda, akademik başarıya ait varyansın %10'unun duygusal tepki verebilme ve genel fonksiyonlar ile açıklandığı söylenebilir. Elde edilen sonuçlara göre, Hipotez 15, Hipotez 16, Hipotez 17, Hipotez 19, Hipotez 20 reddedilmiş, Hipotez 18 ve Hipotez 21 ise kabul edilmiştir.

Çizelge 5.9: Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	N	Çarpıklık		Basıklık	
	Değer	Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
Problem çözme	147	0,235	0,200	-0,431	0,397
İletişim	147	0,272	0,200	-0,302	0,397
Roller	147	0,338	0,200	-0,577	0,397
Duygusal tepki verebilme	147	0,350	0,200	-0,171	0,397
Gereken ilgiyi gösterebilme	147	0,274	0,200	-0,322	0,397
Davranış kontrolü	147	-0,084	0,200	-0,309	0,397
Genel fonksiyonlar	147	0,583	0,200	0,432	0,397
a. Cinsiyet = Erkek					
	N	Çarpıklık		Basıklık	
	Değer	Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
Problem çözme	84	0,485	0,263	-0,594	0,520
İletişim	84	-0,523	0,263	-0,515	0,520
Roller	84	0,339	0,263	-0,778	0,520
Duygusal tepki verebilme	84	0,112	0,263	-0,413	0,520
Gereken ilgiyi gösterebilme	84	0,076	0,263	-0,432	0,520
Davranış kontrolü	84	-0,598	0,263	-0,475	0,520
Genel fonksiyonlar	84	0,125	0,263	-0,648	0,520

Çizelge 5.9: (devam) Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

a. Ortalama = 70 ve altı

	N	Çarpıklık		Basıklık	
	Değer	Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
Problem çözme	58	-0,487	0,314	-0,725	0,618
İletişim	58	-0,206	0,314	-0,452	0,618
Roller	58	0,155	0,314	-0,421	0,618
Duygusal tepki verebilme	58	0,272	0,314	-0,218	0,618
Gereken ilgiyi gösterebilme	58	0,410	0,314	-0,560	0,618
Davranış kontrolü	58	-0,094	0,314	-0,296	0,618
Genel fonksiyonlar	58	0,423	0,314	0,264	0,618

a. Ortalama = 71-80 arası

	N	Çarpıklık		Basıklık	
	Değer	Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
Problem çözme	101	0,158	0,240	0,291	0,476
İletişim	101	0,285	0,240	-0,087	0,476
Roller	101	0,298	0,240	-0,187	0,476
Duygusal tepki verebilme	101	0,331	0,240	-0,539	0,476
Gereken ilgiyi gösterebilme	101	0,386	0,240	0,211	0,476
Davranış kontrolü	101	0,472	0,240	-0,164	0,476
Genel fonksiyonlar	101	0,134	0,240	-0,163	0,476

Çizelge 5.9: (devam) Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

a. Ortalama = 81-90 arası

	N	Çarpıklık		Basıklık	
	Değer	Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
Problem çözme	71	0,116	0,285	-0,669	0,563
İletişim	71	1,410	0,285	1,551	0,563
Roller	71	0,667	0,285	0,222	0,563
Duygusal tepki verebilme	71	0,762	0,285	0,438	0,563
Gereken ilgiyi gösterebilme	71	0,177	0,285	-0,613	0,563
Davranış kontrolü	71	0,354	0,285	-0,130	0,563
Genel fonksiyonlar	71	1,068	0,285	1,928	0,563

a. Ortalama = 91 ve üzeri

6 SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde ‘‘Aile Değerlendirme Ölçeği’’nden çıkan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak ortaya çıkan önerilere yer verilmiştir. Sonuçlara bir bütünlük kazandırmak amacı ile ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin ölçek cevaplarından çıkan sonuçlar verilmiştir.

6.1 Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrenciler incelendiğinde, kız öğrencilerin oranının %53, erkek öğrencilerin oranının ise %47 olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca akademik ortalaması 70 ve altı olan öğrencilerin oranı %26,6; 71-80 arası olan öğrencilerin oranı %18,5; 81-90 arası olan öğrencilerin oranı %32,3 ve 91 ve üzeri olan öğrencilerin oranı ise %22,6’dır.

Okullarda araştırmaya katılan öğrencilerin dağılımına baktığımızda; 100. yıl ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %4,1; Bekir Sami Dedeoğlu ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %5,6; Gaziosmanpaşa Fevzi Çakmak ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %8,8; Gaziosmanpaşa Aliya İzzet Begoviç ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %10; Gaziosmanpaşa Karlı Tepe ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %9,7; Gaziosmanpaşa Preveze ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %7,5; Gaziosmanpaşa Selahattin Eyyubi ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %7,2; Gaziosmanpaşa Şükrü Yemenci ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %8,5; Gaziosmanpaşa Yenimahalle ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %8,5; Gaziosmanpaşa Mithat Paşa ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %12,5 ve Havuz Başı Atilla Baykal ilk okulundan araştırmaya katılan öğrencilerin oranı ise %4,4’tür.

Öğrencilerin; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutu puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı

bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır($p>0,05$). Araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algılarının benzer düzeyde olduğu görülmektedir. Diğer yandan, öğrencilerin gereken ilgiyi gösterebilme boyutu puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0,05$). Erkek öğrencilerin gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi algılarının daha sağlıklı olduğu anlaşılmıştır.

Öğrencilerin; problem çözme, gereken ilgiyi gösterebilme ve davranış kontrolü boyutu puan ortalamalarının akademik puan ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Diğer yandan, öğrencilerin; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutu puan ortalamalarının akademik puan ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, akademik ortalaması “70 ve altı” olan öğrencilerin; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi algıları, akademik ortalaması “81-90 arası” ve “91 ve üzeri” olan öğrencilerininkine göre daha sağlıklıdır.

Öğrencilerin; akademik puan ortalamaları ile problem çözme ve gereken ilgiyi gösterebilmeye yönelik aile işlevi puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamsız ilişkilerin bulunduğu anlaşılmıştır ($p>0,05$). Diğer yandan, öğrencilerin; akademik puan ortalamaları ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik aile işlevi puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır ($p<0,05$). Öğrencilerin; iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlara yönelik sağlıklı aile işlevi algıları arttıkça, akademik puan ortalamaları da artış göstermektedir.

6.2 Öneriler

Toplumun en önemli yapısı olan aile, içerisinde barındırdığı bireyler ile önemli bir konuma sahiptir. Özellikle bu yapı içerisinde yer alan bireyler elde ettikleri kazanımlar ile sosyal hayatta buldukları kurumlarda veya ortamlarda kendileri ifade etmektedirler. Davranışlarını sergilemektedirler. Elde edinilen

kazanımlar ve sergilenen davranışlar sadece aileyi değil, toplumu da yakından ilgilendirmektedir. Ebeveynler özellikle çocuklar hususunda daha dikkatli olmalıdırlar. Geleceğimiz teminatları olarak ifade ettiğimiz çocuklar, bizim yönlendirmelerimiz ve davranışlarımız ile şekillenip hayatlarına yön vereceklerdir. Bu önemli detay asla göz ardı edilmemelidir. Kısacası ebeveynler çocukların ilk öğretmenleri, aile ortamı ile ilkokullarıdır. Ne ekersek onu biçeceğiz toplum olarak.

Özellikle aile içerisindeki iletişim çocuğu kazanmamız veya kaybetmemiz adına büyük önem arz etmektedir. Ebeveynler ile çocuklar arasındaki olumlu iletişim, çocuğu kazanmamızı sağlayacaktır. Aksi bir iletişimde ise çocuk ile aramıza duvarlar örüp, onu kaybetmiş oluruz. Ebeveynlerin aile içi iletişim hakkında gerekli bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir. Çünkü bir şeyi yapmak için onu bilmek gereklidir. Bilmek içinde okumak ve araştırmak gereklidir. İşte burada anne ve baba en değerli varlığı olan çocuğu adına yapması ve yapmaması gerekenleri iyi analiz etmelidir.

Aile içi iletişimi sağlarken sözlü, sözsüz ve yazılı iletişimi etkin bir şekilde kullanmalıdırlar. Gerek kelimelerle, gerek sözlerle ve gerekse onu mutlu edecek küçük notlarla bu iletişimi pekiştirmelidirler. Sevgiyi, saygıyı, hoşgörüyü, empatiyi aile ortamında elde edemeyen çocuk, ilerleyen yaş dönemlerinde büyük sıkıntılar yaşar. Bu kazanımları elde edebilmesi iletişimi güçlü olan bir aile ortamında gerçekleşir. İletişim güçlü olan bir ailede çocuklara kendilerini ifade edebilme olanağı verilmelidir. Sürekli eleştirilmemeli ve suçlanmamalıdır. Yanlış yaptığı zaman, yanlışını uygun bir dille ifade edilmeli ve yüzüne vurulmamalıdır.

Araştırma sonuçlarına da baktığımızda, aile içi olumlu iletişimin çocukların eğitim başarısını olumlu yönde etkisini ortaya çıkarmıştır. Tüm bunlar dikkate alınırca, çocuklarımız eğitim hayatları boyunca başarılı olmalarını istiyorsak aile içi iletişime çok dikkat etmeliyiz. Unutmayalım ki başarı adımlarının atıldığı ve hayata bırakılacak olan izlerin başlangıç noktası ailedir ve ebeveynlerdir.

KAYNAKLAR

- Azize, N. (2017).** Aile Yaşam Becerileri. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Projesi, Ankara
- Baldini, M. (2000).** (G. Batuş, Çev.). İletişim Tarihi 1 Baskı. Avcıol Yayınları. İstanbul
- Baldini, M. (2000).** (Çev.:Gül Batur). İletişim Tarihi. Avcıol Basım Yayın. İstanbul.
- Baltaş, A. (2014).** Ana-Baba El Kitabı 17 Baskı. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Bulut, I. (1990).** Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı. Özgüzel Matbası Yayınları. Ankara
- Çavuş, H. (2017).** Dilin Ortaya Çıkışı İle İlgili Kuramlar, Pamukkale Üniversitesi Felsefe Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Denizli.
- Çokluk, O., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012).** Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli SPSS ve LISREL Uygulamaları. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara
- Cüceloğlu, D. (2016).** Başarıya Götüren Aile. 28. Baskı. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Cüceloğlu, D. (2016).** İçimizdeki Çocuk. 50. Baskı. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Cüceloğlu, D. (2002).** İletişim Donanımları. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Cüceloğlu, D. (1991).** İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Cüceloğlu, D. (1991).** Yeniden İnsan İnsana. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Cüceloğlu, D., & Erdoğan, İ. (2016).** Öğretmen Olmak. 16. Baskı. Final Kültür Sanat Yayınları İstanbul
- Doğan, C. (2013).** Aile Yönetim Sanatı. Kaldırım Yayınları. İstanbul
- Doğan, C. (2013).** Ailede İletişim Sanatı ve Mutluluğun Sırları. Kalbi Kitaplar Yayınları. İstanbul
- Eco, U. (2009).** (K. Atakay, Çev.). Avrupa Kültüründe Kusursuz Dil Arayışı 2. Baskı. Literatür Yayınları. İstanbul
- George, D., & Mallery, M. (2010).** SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Gümüş, A. (2016).** Çocuk Eğitiminde 100 Temel Kural 3. Baskı. Timaş Yayınları. İstanbul
- Hogan, K. (2016).** Konuşarak İkna Psikolojisi (Dördüncü baskı). (P. Polat, Çev.). İstanbul: Yakamoz
- Hogan, K., Stubbs, R. (2003).** (Ö. M. Düzgün, Çev.). Etkili İletişimin Önündeki Sekiz Engel. Yakamoz Yayınları. İstanbul.
- Keçeli Kayısı, B. (2008)** Akademik Başarının Arttırılmasında Aile Katılımı. Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 9 (1) (2008) s.69-83. Ankara
- Keskin, S. P. (2013).** Çocuklarla Doğru İletişim 14. Baskı. Boyut Yayınları. İstanbul
- Mattelart, A., & Mattelart, M. (2003).** İletişim Kuramları Tarihi. İletişim Yayınları. İstanbul
- Navaro, L. (2015).** Gerçekten Beni Duyuyor Musun ?. 30. Baskı Remzi Kitabevi. İstanbul
- Okcu, A. (2013).** Kur'an ve Evrim Açısından Canlıların Oluşumu. EKEV Akademi Dergisi, s.56

- Ong, W. J.** (2013). (S.Postacıoğlu Banon, Çev.). Sözlü ve Yazılı Kültür 4. Baskı. Metis Yayıncılık. İstanbul
- Özkan, Z.** (2007). NLP Teknikleriyle Aile İçi İletişim 5. Baskı. Hayat Yayıncılık. İstanbul
- Özkanlı, A.** (2015). Çocuklarla Doğru ve Etkili İletişim. C Planı Yayınları. İstanbul
- Salmış, F.** (2011). Tekno İnsan Çağında İletişim ve Empati Kaybı. Elit Kültür Yayınları. İstanbul
- Samancı, O.** (2016). Okul ve Hayat Başarısında Ailenin Rolü. Nitel Yayınları. İstanbul
- Siyez, D. M.** (2013). Pdr'de Kaynak Tarama ve Rapor Yazma 3 Baskı. Pegem Akademi İstanbul
- Tarhan, N.** (2012). Aile Okulu 15 Baskı. Timaş Yayınları. İstanbul
- Teber, M.** (2014). Çocuk Eğitiminde İdeal Anne Baba 5 Baskı. C Planı Akademi Yayınları. İstanbul
- Yavuzer, H.** (2014). Ana-Baba ve Çocuk 28. Baskı. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Yavuzer, H.** (2014). Okul Çağı Çocuğu 17. Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Yavuzer, H.** (2015). Çocuk Eğitimi El Kitabı. 33. Baskı. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Yavuzer, H.** (2006). Çocuk Psikolojisi 29. Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Yavuzer, H.** (1990). Çocuk ve Suç. Remzi Kitabevi. İstanbul
- Yörükoğlu, A.** (1986). Çocuk Ruh Sağlığı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. İstanbul

İNTERNET KAYNAKLARI:

- 01 Ocak 2017 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/72/1908/20025.pdf> adresinden erişildi.
- 01 Ocak 2017 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/39/1100/13082.pdf> adresinden erişildi.
- 01 Ocak 2017 tarihinde http://meztliaho.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/33/12/707908/dosyalar/2012_12/10075548_etkili_aile_iletisimi.pdf tarihinde erişildi.
- 01 Ocak 2017 tarihinde <http://ilkogretim-online.org.tr/vol2say2/v02s02d.pdf> adresinden erişildi.
- 02 Ocak 2017 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/482/5655.pdf> adresinden erişildi.
- 02 Ocak 2017 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/85817> adresinden erişildi.
- 05 Ocak 2017 tarihinde http://www.turkishstudies.net/Makaleler/719513702yalcin_suleymankan.pdf
- 06 Ocak 2017 tarihinde https://doganaydogan.files.wordpress.com/2014/11/iletic59_fimin-tarihi.pdf adresinden erişildi.
- 07 Ocak 2017 tarihinde http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/aylin_gorgun_baran_aile_ici_iletisim.pdf adresinden erişildi.
- 07 Ocak 2017 tarihinde <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/TEZEL-%C5%9EAH%C4%B0N-Fatma-CEVHER-Fatma-Nilg%C3%BCn-T%C3%9CRK-TOPLUMUNDA-A%C4%B0LE-%C3%87OCUK-%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0LER%C4%B0NE-GENEL-B%C4%B0R-BAKI%C5%9E.pdf> adresinden erişildi.

07 Ocak 2017 tarihinde <https://www.google.com.tr/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=%C3%87ocukta+benlik+geli%C5%9Fimine+ailenin+etkisi+ve+%C3%A7ocu%C4%9Fun+okuldaki+ba%C5%9Far%C4%B1s%C4%B1> adresinden erişildi.

08 Ocak 2017 tarihinde <https://www.google.com.tr/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF8#q=okul+uyumsuzluk+ve+ba%C5%9Far%C4%B1s%C4%B1zl%C4%B1%C4%9F%C4%B1nda+ailenin+rol%C3%BCadresinden> erişildi.

http://www.academia.edu/1191525/D%C4%B0L%C4%B0N_ORTAYA_%C3%87IKI%C5%9Eİ_%C4%B0LE_%C4%B0LG%C4%B0L%C4%B0_TEORE

10 Ocak 2017 tarihinde <https://www.google.com.tr/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF8#q=aile%20i%C3%A7i%20ileti%C5%9Fim%20a+yfer%20tezel> adresinden erişildi.

10 Ocak 2017 tarihinde https://scholar.google.com.tr/scholar?start=10&q=aile,+ileti%C5%9Fim+ve+e%C4%9Fitim&hl=tr&as_sdt=0,5&as_vis=1 adresinden erişildi.

11 Ocak 2017 <http://www.rehberogretmen.biz/aile-ici-iletisim-ve-cocuk-egitimi.htm> adresinden erişildi.

11 Ocak 2017 tarihinde <http://www.sorularlaevrim.com/icerik/hzademas-ve-hzhavva-ilk-insanlar-olduguna-goere-eski-cagin-insalari-nasil-konusamiyoravlanami> adresinden erişildi.

EKLER

İstanbul Aydın Üniversitesi İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisiyim. “İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarısına Aile İçi Olumlu ve Olumsuz İletişimin Etkileri” konulu çalışmamda “Aile Tutum Ölçeği” ile bir takım sonuçlar elde etmeyi düşünüyorum.

Siz değerli öğrencilerin ölçek sorularına objektif ve samimi cevaplar vereceğine inanıyorum. Çalışmama yapacağınız katkı için teşekkür ediyorum.

Murat Torun DEMİR
İlköğretim Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrencisi

EK-1. Anket Formu

CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	( )	( )	( )	( )
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	( )	( )	( )	( )
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	( )	( )	( )	( )
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	( )	( )	( )	( )

5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	( )	( )	( )	( )
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	( )	( )	( )	( )
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	( )	( )	( )	( )
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	( )	( )	( )	( )
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	( )	( )	( )	( )
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	( )	( )	( )	( )
11.Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	( )	( )	( )	( )
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.	( )	( )	( )	( )
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	( )	( )	( )	( )
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	( )	( )	( )	( )
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	( )	( )	( )	( )
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	( )	( )	( )	( )
17.Evde herkes başına buyruktur.	( )	( )	( )	( )
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	( )	( )	( )	( )
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	( )	( )	( )	( )
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	( )	( )	( )	( )

21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	( )	( )	( )	( )
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	( )	( )	( )	( )
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	( )	( )	( )	( )
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	( )	( )	( )	( )
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	( )	( )	( )	( )
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	( )	( )	( )	( )
27.Evimizde banyo ve tuvaletin daha temiz olmasını isterdim.	( )	( )	( )	( )
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	( )	( )	( )	( )
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	( )	( )	( )	( )
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	( )	( )	( )	( )
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	( )	( )	( )	( )
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	( )	( )	( )	( )
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	( )	( )	( )	( )
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	( )	( )	( )	( )
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	( )	( )	( )	( )
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	( )	( )	( )	( )

37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz.	( )	( )	( )	( )
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	( )	( )	( )	( )
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	( )	( )	( )	( )
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	( )	( )	( )	( )
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	( )	( )	( )	( )
42.Bizim evdekiler herhangi bir ihtiyacı olunca normalden fazla ilgi gösterir.	( )	( )	( )	( )
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.	( )	( )	( )	( )
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	( )	( )	( )	( )
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	( )	( )	( )	( )
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	( )	( )	( )	( )
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	( )	( )	( )	( )
48.Evimiz sürprizlerle doludur.	( )	( )	( )	( )
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	( )	( )	( )	( )
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	( )	( )	( )	( )
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	( )	( )	( )	( )
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	( )	( )	( )	( )

53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	( )	( )	( )	( )
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	( )	( )	( )	( )
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	( )	( )	( )	( )
56.Aile içinde birbirimize güveniyoruz.	( )	( )	( )	( )
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	( )	( )	( )	( )
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	( )	( )	( )	( )
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	( )	( )	( )	( )
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışıyoruz.	( )	( )	( )	( )

Evrak Tarih ve Sayısı: 07/03/2017-4732

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-044-4732
Konu : Murat Torun DEMİR'in Anket Onayı İTİ.

07/03/2017

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Enstitümüz Y1412.260013 numaralı İlköğretim Ana Bilim Dalı İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans programı öğrencilerinden Murat Torun DEMİR'in "İLKÖĞRETİM 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİM BAŞARISINA AİLE İÇİ İLETİŞİMİN ETKİLERİ" adlı tez çalışması gereği "Aile Değerlendirme Ölçeği" ile ilgili ölçekleri İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan devlet ilkokullarında 4. sınıf öğrencilerine uygulamak istemektedir, kurum listesi ekte'dir. İlgili öğrencinin anket uygulaması hususunda T.C İstanbul Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünden gerekli izin sağlanması hususunda gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Özer KANBUKÇU
Müdür V.

Eki:Murat Torun DEMİR Anket Bilgi Formu (12 sayfa)

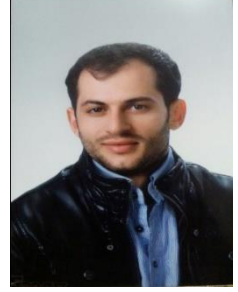
Adres:Beşko. Mah. İnönü Cad. No:38 Beşiköy, 34295 Kuşluköyü/İS. ANHUR
Telefon:44 1 425
Elektronik Ağ:tep@www.aydin.edu.tr

Bilgi için: NERİHAN KUBAN,
Ünvanı: Enstitü Sekreteri

ÖZGEÇMİŞ

01.09.1988 tarihinde, Gümüşhane ilinin Köse ilçesinde doğdum. İlkokul 1., 2. ve 3. sınıfları Yaylım Köyü İlköğretim Okulu'nda; 4., 5. ve 6. sınıfları taşımali olarak Köse 60. Yıl İlköğretim Okulu'nda ; 7. ve 8. sınıfları Tekke Beldesi Pansiyonlu Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda okudum. 2005 yılında Gümüşhane Ticaret Meslek Lisesi'nden mezun oldum. 2010 yılında İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nü kazandım. 2014 yılında mezun oldum. Aynı yıl İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programına kayıt yaptırdım. Öğretmenlik mesleğinde 4. yılım. Halen özel bir kolejde sınıf öğretmenliği yapmaktayım.